

Povstanie pod politickou kontrolou

Braňo Ondruš

História sa vraj v ľudských dejinách niekedy opakuje. Ale ak sa to deje, vždy vraj ako tragédia alebo fraška. Slovenské národné povstanie už raz bolo pod politickou kontrolou vládnej moci. Dlho a malo to škodlivé následky. Kontrolovaná historiografia musela o niečom z SNP hovoriť a písať len málo, o niečom dokonca vôbec nič. Povstanie v takejto interpretácii strácalo viacero svojich rozmerov, bolo sploštené a ochudobnené.

Za uplynulých 30 rokov dali odborní zamestnanci a spolupracovníci Múzea SNP Povstaniu plnohodnotnú formu, ktorá zahŕňala všetky aspekty jeho prípravy a priebehu, života slovenskej spoločnosti v rokoch 1939–1945, ba aj neskôr, ak sa to týkalo SNP.

Minister Nad' si zrazu agresívne uplatňuje právo získať kontrolu nad činnosťou celonárodného slobodného múzea. Nezabúdajme, že ministerstvo obrany ako jediné existuje výlučne pre riadenie ozbrojenej zložky štátu. Preto sa iba na ňom uplatňuje jediný spôsob riadenia – velenie. Minister obrany je jediným členom vlády, ktorý vydáva rozkazy. Napokon, rozdiel medzi riadením akejkoľvek civilnej a vojenskej organizácie je jasný aj malému dieťaťu.

Nevieme, čo si o nápadе svojho ministra myslí riaditeľ Vojenského historického ústavu, lebo je to absolútne nepodstatné. Je to vojak, ktorý sa podľa zákona nesmie pričiť ministrovi obrany. Má síce právo na svoj názor, ale konať musí bez ohľadu naň. A mlčať, aj keď s rozkazom nesúhlasí. VHÚ nemá správnu radu zloženú z nezávislých odborníkov, ako je vedecká rada Múzea SNP. Dokonca funkcie členov riaditeľstva VHÚ sa nazývajú „dôstojník riaditeľstva“ a naozaj v nich pôsobia armádny dôstojník a dôstojníčka.

Zaradiť Múzeum SNP do takejto štruktúry riadenia znamená veľmi nebezpečný precedens. Minister Nad' hneď na začiatku debaty obvinil Stanislava Mičeva z politickej angažovanosti v „nesprávnej“ (ľavicovej) strane. Zároveň nechce garantovať ani len zachovanie právnej subjektivity, ale chce múzeum zaradiť pod vojenskými rozkazmi riadený historický ústav na čele s plukovníkom.

Slovenské národné povstanie už „zažilo“ roky politickej kontroly. Angažovanosť Jaroslava Nad'a v rôznych kauzách za posledný rok a jeho mimoriadne aktívna angažovanosť v získaní Múzea SNP naznačuje, že história sa má opakovať. Či to bude fraška alebo tragédia ešte nevieme. Ale chuť ministra obrany dostať SNP pod politickú kontrolu je škodlivá a nebezpečná v každom prípade. Nielen pre historikov, ale pre nás všetkých.

Dokonané dielo skazy nemeckých okupantov v roku 1941 prinieslo desaťtisíce mŕtvych a zajatých sovietskych vojakov, vypálené dediny, zničené mestá... Najviac trpeli deti.

Fotoarchív Jeleny M. Malýševovej

Parlamentná fraška k Múzeu SNP

Ján Rohár

K napätej situácii okolo Múzea SNP sa na podnet poslankyne a bývalej ministerky kultúry Ľubice Laššákovskej zišiel aj parlamentný výbor pre kultúru a médiá za účasti ministerky kultúry Natálie Milanovej a ministra obrany Jaroslava Nad'a. Múzeum SNP na výbore bránil jeho riaditeľ Stanislav Mičev, ako aj zástupcovia petície na záchranu múzea, ktorú podpísalo viac než 5 tisíc ľudí.

Diskusia sa žiaľ veľmi rýchlo zmenila na osobné útoky a vzájomné prekríkovanie sa. Zo strany predstaviteľov koalície bolo cítiť veľkú osobnú nevráživosť voči Mičevovi. Poslankyňa Kozelová (OĽaNO) dokonca neváhala Mičeva priamo obviňovať

z porušenia zákona, na čo sa Mičev prirodzene ohradil.

Nad': Za všetko zlé môže Mičev

Ministerka Milanová nedokázala dôveryhodne vysvetliť, prečo je potrebný presun Múzea SNP pod rezort obra-

ny. Nad' vecnými argumentmi prevyšovali výhrady voči práci Stanislava Mičeva. Ten jej vytkol, že ako ministerka ani raz nenavštívila múzeum a nespýtala sa ani na názor jeho zamestnancov. Milanová sa bránila tým, že ako bývalá učiteľka dejepisu má k problematike SNP veľmi blízko a múzeum navštívila v minulosti súkromne. Hlavné slovo na výbore si zobral minister obrany, ktorý nešetril kritikou.

Zlorečiac riaditeľovi Múzea SNP ho obvinil z množstva prehrškov. Počnúc technickými nedostatkami,

(Pokračovanie na str. 2)

Ocenili slovenských hrdinov

Braňo Ondruš

V Poľsku pred pár dňami ocenili in memoriam slovenských manželov, ktorí počas celej vojny zachraňovali poľských utečencov a pomáhali im dostať sa do bezpečia. Slovenskými ocenenými sú manželka Žofia (1907–1979) a Jozef (1905–1993) Lachovci. Pamätnú medailu Virtus et Fraternitas im symbolicky udelil priamo poľský prezident Andrzej Duda na návrh Pileckého Inštitútu.

Ocenenie je určené najmä cudzincom, ktorí pomáhali Poliakom počas druhej svetovej vojny a v období totalitného komunistického režimu. Prezident ho tento rok udelil celkovo deviatim ľuďom z Česka, Slovenska, Rumunska, Ukrajiny a Maďarska. Pileckého inštitút je pomenovaný podľa hrdinského poľského vojaka Witolda Pileckého, ktorý sa dobrovoľne nechal poslať do koncentračného tábora Auschwitz, aby odtiaľ podával prvé tajné správy o páchanom holokauste.

Ako uvádzajú na internetových stránkach Pileckého Inštitútu, odvaha a nezištnosť Žofie a Jozefa Lachovcov pomohli zachrániť mnohých Poliakov a zabezpečili, že tranzitná trasa do Poľska sa používala takmer do konca vojny.

Taxík pre prenasledovaných

Všetko sa začalo jednej noci v októbri 1939, keď štyria muži zaklopali na dvere domu manželov Lachovcov v Poprade na Slovensku. Pochádzali z neďalekých Tatier, z vtedy už okupo-

(Pokračovanie na str. 2)

Ocenili slovenských hrdinov

(Dokončenie zo str. 1)

vaného Poľska, z ktorého nacistickí hrdlorezi spravili peklo na zemi pre všetkých poľských vlastencov. Muži dali Jozefovi list od jeho dobrého priateľa Jozefa Kerťésza, v ktorom Jozefa prosil, aby dopravil poľských letcov (to boli tí noční návštevníci) k maďarským hraniciam. Jozef Lach sa totiž vtedy živil ako taxikár.

Takto začal Jozef Lach pomáhať Poliakom, ktorí sa chceli cez Slovensko dostať do Maďarska. Počet utečencov rástol rýchlo, no hrdinskí slovenskí manželvia nechceli nikomu odprieť pomoc, hoci na to Jozefov taxík už nestačil. Napriek všetkým rizikám, ktoré s tým boli spojené nielenže pokračoval v pomoci, ale aby mohol pomôcť každému, kto to potreboval, nebál sa osloviť aj ďalších taxikárov a získal ich pre dobrú vec.

Hotel pre kuriérov

Čoskoro začal prepravovať kuriérov a podzemných akti-

vistov opačným smerom – smerom k poľským hraniciam. Pre svojich cestujúcich tiež získaval sfalšované slovenské dokumen-

ty. Zatiaľ čo sa doprava ujal Jozef, jeho žena Žofia v ich dome založila úkryt pre poľských utečencov. Napriek tomu, že mali deti, riskovali zatknutie zo strany slovenských úradov, ktoré boli podriadené Nemcom a ta-

Žofia Lachová (tretia sprava) a jej manžel Jozef (štvrtý sprava) so svojou rodinou v povojnovom období.

foto Pileckého inštitút

strešie poľským utečencom a správali sa k nim ako k svojej vlastnej rodine. Postupom času si rodina Lachovcov získala dôveru Jozefa Krzeptowského – „kráľa tatarských kuriérov“. Keď jeho

manželke, svokrovi a švagrovi hrozilo zatknutie zo strany nemeckých okupantov, Jozef Lach ich previezol cez hranice do Popradu, kde prežili niekoľko mesiacov tým, že sa skrývali v dome manželov Lachových.

pri obci Veľká Franková. Jeho poľskí cestujúci a britský agent, ktorého sprevádzali, dokázali vyskočiť z taxíka a uniknúť, ale Jozef a jeho syn boli zatknutí. Na slobodu sa dostali iba vďaka láskavosti veliteľa, ktorý sa rozhodol nevydať ich gestapu.

Až do konca vojny

Podľa spomienok jedného zo zachránených Zbigniewa Ryśa vyzerala odvaha Jozefa Lacha aj takto: „Úspešne som prekročil hranicu a obišiel Betliar a Polomu. Keď som vyšiel z lesa, už ma čakal Lach. Jazda taxíkom bola strašná, ale Jozef si šikovne poradil so snehovými závejmi.“

Odvaha a nezištnosť Jozefa a Žofie Lachových pomohla zachrániť mnohých Poliakov a zabezpečila, že tranzitná trasa do Poľska sa používala takmer do konca vojny. Lachovci boli neskôr nominovaní na niekoľko poľských vyznamenaní, ale ako tvrdí Pileckého inštitút počas komunistického režimu československé úrady odmietli túto snahu podporiť.

Parlamentná fraška k Múzeu SNP

(Dokončenie zo str. 1)

cez pochybné obstarávanie a evidovanie exponátov až po nedostatočnú starostlivosť o korodujúcu vojenskú techniku. Svoju kritiku korunoval tvrdením, že Mičev podporuje proruskú propagandu. Podľa Naďa všetkému zlému bude koniec, keď múzeum prevzme do správy Vojenský historický ústav (VHÚ). Z jeho vystúpenia bol evidentný osobný záujem zmocniť sa múzea a pretvoriť ho na svoj obraz.

Minister na obhajobu svojho zámeru neváhal spochybniť aj kompetenciu vysokých odborných domácich, ako aj zahraničných kapacít porozumieť celému procesu presunu múzea. Ich podpisy pod petíciou za záchranu múzea označil za výsledok nátlaku riaditeľa Mičeva. Bola spochybnená aj vedecká a publikačná činnosť múzea. Mičev to hravo vyvrátil výpisom svojich publikácií. Dodal, že Múzeum okrem nich usporiadalo v uplynulej dekáde jedenásť medzinárodných historických konferencií. Navyše ponúkol, že je ochotný opustiť miesto riaditeľa, ak tým zabráni presunu. Na záver vyjadril obavu o budúcnosť civilnej zložky múzea, ktorá tvorí až dve tretiny jeho práce.

Pročkové nepodložené útoky

Debatu sa do vecnej roviny pokúsili vrátiť opoziční poslanci. Dušan Jarjabek (Smer-SD) a Ľubica Laššáková (Hlas-SD) pripomenuli, že majetok ministerstva kultúry treba zveľaďovať a nie zbavovať sa ho. Úsilie o konštruktívny dialóg v zárodku znemožnil Jozef Pročko (OĽaNO), ktorý predchádzajúce vedenie MK SR na čele s Laššákovou obvinil z kšeftov okolo osláv 75. výročia SNP.

Podľa neho presun Múzea SNP zabráni práve opakovaniu takýchto pokútnych obchodov. Pritom oba rezorty dnes riadi práve Pročkova strana. Laššáková pripomenula, že ak chýbajú peniaze je nutné o ne zabojovať na vláde a nie alibisticky sa zbaviť zodpovednosti za riadenie špičkovej inštitúcie.

Vládny valec pokračuje

Zároveň varovala Pročka pred nepodloženými obvineniami a na margo presunu múzea sa vyjadrila, že podobné úvahy sa objavili aj v minulosti, avšak ako ministerka sa nechcela vzdať tejto významnej inštitúcie, ktorá vysoko presahuje úzke vojenské zameranie VHÚ. Zároveň sa spýtala, či aj ostatné inštitúcie ministerstva kultúry postupne prejdú pod iné rezorty. Podľa logiky prezentovanej ministerkou Milanovou by národná knižnica mohla prejsť pod ministerstvo školstva a múzeum dopravy pod ministerstvo dopravy.

Diskusia na parlamentnej pôde nepriniesla žiadny posun. Napokon niektorí poslanci potom, čo boli svedkami vzájomného prekríkavania sa a osobných útokov, radšej zasadanie predčasne opustili. Vládna väčšina odmietla návrh uznesenia Ľubice Laššákovovej a podporila presunu Múzea SNP pod rezort obrany.

Postupom času si rodina Lachovcov získala dôveru Jozefa Krzeptowského – „kráľa tatarských kuriérov“. Keď jeho

Poliaci tento dom nazvali „hotelom pre kuriérov“.

Jozefovi sa pri riskantnej misii darilo vyhnúť odhaleniu a polícia ho zatkla iba jediný raz, a to v lete 1943, keď ho slovenskí žandári odrezali na ceste

Osobnosti za zachovanie Múzea SNP

V rokoch 1967–1970 som bol pracovníkom Múzea SNP v Banskej Bystrici ako historik. Odvtedy s ním úzko spolupracujem. Prevedenie Múzea SNP pod VHÚ v Bratislave považujem za absolútne neuvážnený, mimoriadne zlý počin, ktorý značne zmenší jeho obraz, povest' a vplyv doma i vo svete. V každej oblasti jeho činnosti spôsobí neskutočne veľké škody. **Karol Fremal, emeritný profesor UMB Banská Bystrica**

Máte moju jednoznačnú podporu. Počas celej mojej profesionálnej kariéry si vážim skvelú spoluprácu s Múzeom SNP, vďaka ktorej vzniklo mnoho zaujímavých televíznych dokumentov.

Mgr. Marta Gajdošíková, v rokoch 1998–2005 a 2007–2008 bola riaditeľkou TV-štúdia Banská Bystrica. Od novembra 2008 bola intendantkou STV2, od r. 2011 je riaditeľka programovej služby Dvojka RTVS

Ako dlhoročný člen Vedeckej a redakčnej rady Múzea SNP v Banskej Bystrici a kultúrny historik podporujem túto petíciu a súčasného riaditeľa Stana Mičeva, ktorý spoločne so svojimi spolupracovníkmi z tohto múzea vybudoval jednu špičkovú a modernú pamäťovú inštitúciu, akceptovanú v európskych múzejných i vedeckých kruhoch. Od Ministerstva kultúry SR by som nielen v tejto veci očakával viac odbornosti a serióznosti.

Pavol Parenička, Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK v Bratislave, uznávaný odborník v odboroch biografiatika, kultúrna a literárna história, jazyková kultúra, kulturoológia – kultúrne štúdie

Pro mne jako ředitele Památníku Lidice a člověka, který 23 let působil v pražském Vojenském historickém ústavu, jde o naprosto nepochopitelné rozhodnutí MK SR. Muzeum SNP v Banské Bystrici znám velice dobře a mnohokrát jsem ho navštívil a spolupracoval s ním. Je to mimořádná instituce s velkým mezinárodním renomé, která za dobu své existence odvedla obrovský kus vědecké, muzejní i vzdělávací práce. Její sbírky jsou unikátní a byly by ozdobou mnoha muzejních expozic v celém světě. Zpráva o tom, že by měla být přepodřízena VHÚ Bratislava mě naprosto šokovala... Pevně doufám, že ho bude MK SR revidovat. Nebo snad někomu vadí, že zde existuje svébytná instituce, která nese ve svém názvu Slovenské národní povstání, jeden z nejvýznamnějších okamžiků boje Slováků za svobodu a demokracii? Tomu se mi opravdu nechce věřit!

plk.gšt. v z. PhDr. Eduard Stehlík, Ph.D., MBA, riaditeľ Památníku Lidice

Podľa mojich životných ale i predošlých pracovných skúseností sa obávam, že nezmyselným prechodom Múzea SNP v Banskej Bystrici z pôsobnosti Ministerka kultúry SR do pôsobnosti Ministerstva obrany SR sa Múzeum SNP stane len bezvýznamným miestnym múzeom. Verím, že Múzeum SNP zostane ikonickým miestom Slovákov a nestane sa miestom nezmyselných dokazovaní sily, hlúposti a arogancie predstaviteľov štátnej moci.

Plk.gšt. Ing. Vladimír Lisy, bývalý veliteľ taktického krídla letiska Sliac

Výročie Memoranda národa slovenského

Branislav Balogh

Už 160 rokov uplynulo 7. 6. od prijatia jedného zo základných štátoprávných dokumentov Slovákov – Memoranda národa slovenského. V texte, ktorého autorom je Štefan Marko Daxner, Slováci žiadali svojbytnosť na území nazvanom Hornouhorské slovenské Okolie. Útvar mal mať autonómiu v Uhorsku s možnosťou používania slovenčiny na úradoch a na školách.

Ďalšou významnou požiadavkou bolo uznanie príslušných jazykových práv Slovákov a rovnoprávnosť s inými národmi Uhorska v oblasti školstva, kultúry, správy a súdnictva. V Turčianskom svätom Martine sa zišli zástupcovia celého politického spektra a o zhromaždení informovali aj noviny v zahraničí. Na zhromaždenie asi 200 aktivistov národného hnutia prišlo vyše 2 000 hostí.

Za tú našu slovenčinu

Medzi nimi bol aj J.M. Hurban, J. Francisci, J. Kalinčiak, z mladších J. Palárik alebo geo-

lóg D. Štúr. Nechýbali a blegáti hornej komory uhorského snemu, turčiansky župan Šimon

narodnom podujatí bola dovtedy nevídaná, o to srdečnejšie jej príslušníkov dav prijal.

žiadaviek. Zhromaždenie sa postavilo proti zákonom preferujúcim maďarčinu, žiadali pre-

nosť neprijateľnou, v čom mu dali za pravdu aj župani. Napriek tomu bol pôvodný Daxnerov návrh aklamačne prijatý.

Memorandové zhromaždenie.

foto archív redakcie

Révaj a liptovský župan Martin Sentiváni-Svätojánsky. Z Pešti meral cestu krajinský vyslanec Jozef Just z Mošoviec. Účasť vyššej slovenskej šľachty na

V úvode si zvolili 24-členný Stály národný výbor (SNV) na čele s Jánom Franciscim. Výbor mal zodpovedať za presadzovanie memorandových po-

klad zákonov do slovenčiny. Najvýraznejší odpor vyslovený Jánom Palárikom vzplanul voči požiadavke Okolia. Predvídal, že sa stane pre uhorskú vrch-

Hoci v Memorande chýbali výraznejšie sociálne požiadavky a konkrétne myšlienky na povznesenie života národa, Memorandum bolo veľmi významným počínom. Stalo sa ústredným programovým dokumentom politiky Slovenskej národnej strany a Starej školy slovenskej až do prvej svetovej vojny.

Veľký príbeh malého muža

Boris Macko

Jeho život by bol výborným námetom na film, ktorý by sa mohol stať kasovým trhákom. Počas 2. svetovej vojny prežil peklo a v Auschwitzu maloval Mengeleho. Nízky vzrast mu komplikoval život aj v mierových časoch. Nikdy sa však nevzdal a vďaka talentu sa vypracoval na špičku výtvarných umelcov v bývalom Československu.

O kom je reč? O Ľudovítovi Feldovi, ktorý patril k najvýznamnejším predstaviteľom košickej moderny. Narodil sa 19. marca 1904 v chudobnej židovskej rodine v Košiciach. Obaja rodičia pracovali ako robotníci a keďže Feld mal osem súrodencov, nemali to ľahké. Keď mal osem rokov, kvôli poruche hypofýzy prestal rásť.

Ani posmech kvôli vzrastu ho neodradil od zdokonaľovania svojho výtvarného talentu. Najskôr ho viedol učiteľ Samo Oravec. Po maturite vychodil v rokoch 1921–1925 kresliarsko – grafickú školu Eugena Króna. Do roku 1933 potom študoval na Akadémii výtvarných umení v Budapešti, z ktorej musel odísť, lebo ako Žid a cudzinec prišiel o štipendium.

Odmietol utiecť

Zrejme pod tlakom týchto udalostí nakoniec konvertoval na kresťanstvo, presnejšie

katolicizmus. Lenže ostal kdesi na pomedzí dvoch komunít. Židovská – vrátane jeho rodiny – ho odmietla, lebo už bol kresťan, pre kresťanov ostal Židom. Vtedy však nikto netušil, že prídu ešte horšie časy...

Tesne pred vypuknutím vojny sa Košice ocitli v Horthyovskom Maďarsku. V roku 1944 začali v starej košickej tehel-

samotu bez rodiny nevydržal a preto sa prihlásil dobrovoľne. Priamo v tehelni sa mu naskytla ďalšia možnosť na útek, keď mu ju poskytol jeden z dozorcov, no on ponuku neprijal. A tak sa ocitol v Auschwitzu.

Útočisko v podkroví

Po skončení vojny žil Ľudovít Feld do roku 1949 v Bratislave,

Birkenau, tuš 1944.

ni na Moldavskej ulici Nemci zhromažďovali Židov, ktorých čakali deportácie do koncentračných táborov. Feld mal najprv šťastie, že nebol na zozname. Traduje sa, že dievča, ktoré zoznam spisovalo, bolo jeho žiačkou a svojho učiteľa naschvál vynechalo. Feld však

no potom sa vrátil do rodných Košíc, ktoré mu veľmi chýbali. Ako raz vyhlásil: „Som kronikár starých Košíc a teraz sa znovu budujú.“

Mnoho známych košických maliarov a výtvarníkov mu vďačí za rady, či pomoc. Učil sa u neho aj známy košický sochár Juraj Bartusz, ktorý často navštevoval rodinu Löfflerovcov. Ľudovít Feld býval u svojho dobrého kamaráta Vojtecha Löfflera, ktorý mu poskytol útočisko

v podkroví svojho domu.

Počas svojho života vytvoril stovky perokresieb, akvarelov, grafik, či litografií so zákutiami Starého mesta, Dómu sv. Alžbety, či divadla. Rád maloval krajinky aj portréty, ale nerád ich len tak dával. Buď ich daroval, alebo predal pod cenu.

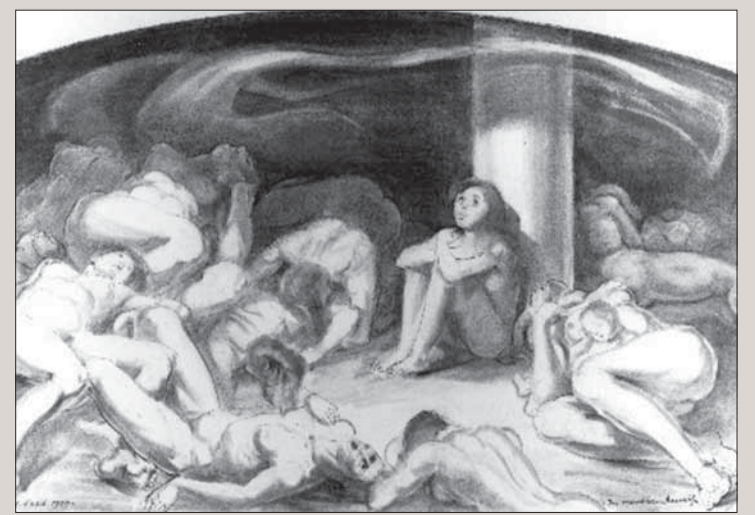
Vyžiadal si ho Mengele

Väčšina rodiny Ľ. Felda skončila hneď po príchode do Auschwitzu rovno v plynovej komore. Prišiel tam o 20 členov rodiny. Okrem neho prežila len sestra Frida a brat Ignác. Ľudovít Felda napokon zachránili dve veci – trpasličí vzrast a výtvarný talent.

Felda po príchode do Osvienčimu dozorcovia kvôli vzrastu zaradili medzi deti. Esesáci si všimli, že nosí ceruzku a v krátkych chvíľach voľna kreslí. Jeho kresby si medzi sebou rozdelili. Práve vďaka tomu bol jeho život viackrát ušetrený. Niektoré kresby sa dostali až k Mengelemu, ktorý si ho vyžiadal. Mengele mal navyše rád rôzne ľudské anomálie a zaradil ho medzi tých, ktorí neskončia v plyne.

Naopak, skončil ako „dvorný“ kreslič Anjela smrti. Feld na kresbách zaznamenával jeho neľudské pokusy. No portrétoval aj samotného Mengeleho, či dôstojníkov a dozorcov. Podľa Feldovej žiačky Silvie Fishbaumovej jej vraj spomínal, že Mengele bol k nemu paradoxne aspoň naoko zdvorilý. Stalo sa aj to, že ho ponúkol cigaretou a pýtal sa ho, či sa cíti dobre.

Keď sa však k Osvienčimu blížil front a Nemci začali časť tábora likvidovať, zvolávali na nástup deti, že ich odvedú preč. V skutočnosti ich však čakala smrť. Feld presvedčil 13 detí, aby nikam nešli a poriadne sa schovali pod najspodnejšie priehy. Hoci na oslobodenie a záchranu čakali niekoľko dní o hlade a v zime, zachránil im život. Koncom 80. rokov ho niekoľko zachránených chlapcov vyhľadalo, aby mu poďakovali. (bm)

Máme spoločný pohľad na druhú svetovú vojnu

Július Kolečáni

Igor Borisovič Bratčikov (64) je od konca novembra novým ruským veľvyslancom na Slovensku. V prvom rozhovore pre Bojovníka sa venujeme najmä téme útoku Nemecka na ZSSR, ale aj starostlivosti o hroby vojnových obetí či spolupráci ruskej ambasády a SZPB.

Uplynulo 80 rokov od útoku nacistického Nemecka na ZSSR. Ako tento dátum vníma obyvatelstvo Ruska? Je spomienka na vojnu ešte dnes živá, veď z roka na rok je čoraz menej očitých svedkov týchto ťažkých čias?

Spomienka na vojnu je živá a naši občania si ju starostlivo uchovávajú. Dvadsiaty druhý jún 1941 bol a zostáva jedným z najtragickejších a najsmutnejších dátumov v našej histórii. Ale od tohto dňa sa začala aj cesta k porážke nacizmu a jeho stúpencom v Európe a vo svete.

Navždy si budeme pamätať tých, čo padli za slobodu budúcich generácií, čo sa obeťovali v boji proti „hnedému moru“. Uvediem konkrétny príklad: každý rok sa milióny Rusov zúčastňujú na podujatí Nesmrteľný pluk. Je to sprievod, na ktorom účastníci nesú portréty svojich príbuzných, ktorí bojovali vo Veľkej vlasteneckej vojne. Postupne sa z tejto akcie stalo silné občiansko-vlastenecké hnutie, čo potvrdzuje, že naši občania považujú za povinnosť uctiť si pamiatku svojich predkov ktorí bojovali s nepriateľom. Nepreháňam, keď po-

lu s nemeckou armádou prekročili hranice Sovietskeho zväzu maďarské, finske, chorvátske, rumunské, talianske, španielske a slovenské vojenské

jednotky. Na „križiackej výprave“ proti ZSSR sa zúčastnilo až 1,5 milióna dobrovoľníkov, ktorí bojovali vo Wehrmachte a Waffen-SS. Boli to ľudia z Dánska, Francúzska, Lotyšska, Litvy, Estónska, Belgicka, Luxemburska, Holandska.

vali pre vojnu ríšskej mašinérie a ľudia, ktorí v nich tvrdo robili? V príslušných krajinách si dnes neradi spomínajú na túto čiernu stránku svojej histórie.

Do akej miery ste spokojný so starostlivosťou o hroby a pamätníky venované účasti občanov bývalého Sovietskeho zväzu v Slovenskom národnom povstaní a oslobodeniu krajiny od fašizmu zo strany sloven-

ských štátnych orgánov a orgánov samosprávy?

Druhá svetová vojna a Slovenské národné povstanie, ktorému poskytovalo podporu sovietske velenie, sú súčasťou spoločných dejín našich národov, a čo je najdôležitejšie, sú našou spoločnou pravdou.

Sme vďační slovenskému vedeniu, miestnym orgánom, ako aj bežným občanom Slovenska za dôstojnú údržbu a starostlivosť o vojenské hroby a pamätníky na území vašej krajiny, za úctu k pamiatke sovietskych vojakov, ktorí položili život za oslobodenie Európy od nacizmu. Je potešiteľné, že na zachovaní pamätníkov a pamätných objektov sa aktívne podieľa aj mladšia generácia. Veľkú zásluhu má na tom Slovenský zväz protifašistických bojovníkov, spoluprácu s ktorým si naše veľvyslanectvo veľmi váži.

V ostatnom čase sme spolu s našimi slovenskými partnermi zrealizovali množstvo rozsiahlych projektov na zlepšenie stavu niektorých veľkých pamätných komplexov: na Ústrednom vojenskom cintoríne Červenej armády vo Zvolene boli osadené nové pamätne tabule, v Bratislave na Slavíne boli obnovené náhrobné kamene na jednotlivých hrobách. Do konca tohto roka sa plánuje oprava a obnova ďalších asi desiatich objektov.

Pocitujete rozdiel medzi tým, ako históriu druhej svetovej vojny 1939–1945 hodnotia bežní občania Slovenska, prípadne aj

odborníci, v porovnaní s ostatnými štátmi a národmi strednej Európy?

Áno, rozdiel tu je. Aj keď sa zdá, že výsledkom prežitých hrôz z praktického uplatňovania teórie rasovej a národnej nadradenosti by mala byť silná imunita proti akýmkoľvek pokusom o ospravedlnenie alebo bagatelizovanie fašistických zločinov, namiesto toho sledujeme, ako sa v niektorých krajinách glorifikácia prisluhovačov nacizmu stala súčasťou štátnej politiky. V uliciach niektorých hlavných miest Európy sa organizujú fakové sprievody neonacistov, prehliadky a pochody esesáckych veteránov. Dejiny vojny sa skresľujú z konjunkturálnych geopolitických dôvodov. Podobné záležitosti sa, žiaľ, dejú v našej bezprostrednej blízkosti. To všetko v prostredí mládeže nutne vyvoláva nárast ultranacionalizmu a xenofóbie.

Sme radi, že Rusko a Slovensko majú spoločný pohľad na udalosti druhej svetovej vojny, na jej hrdinské aj strašné stránky. Našou najdôležitejšou úlohou je uchovať túto historickú pravdu pre ďalšie generácie.

Začiatkom roka ste navštívili sídlo Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov. Ako hodnotíte význam tejto organizácie pre našu spoločnosť, ako vidíte spoluprácu s ňou, v čom by sa mohla stať efektívnejšou?

V prvom rade by som sa chcel úprimne poďakovať Vašej organizácii a všetkým jej členom za obrovský prínos k zachovaniu pamiatky na spoločné stránky hrdinskej minulosti našich krajín a za srdečné prijatie, ktorého sa mi dostalo. Spolu s veľvyslanectvom sa členovia Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov zúčastňujú na kladení venčov a mnohých ďalších podujatiach venovaných pamiatke sovietskych vojakov, ktorí položili život za oslobodenie Slovenska

a Európy spod jarma nacizmu, pomáhajú nám pri organizovaní výstav a vzdelávacích podujatí o druhej svetovej vojne.

Keď sa epidemiologická situácia zlepší, tešíme sa na zintenzívnenie našej spolupráce, a to aj v oblasti usporadúvania spoločných akcií pre mladých aktivistov SZPB a ich ruských rovesníkov.

Odkazom Veľkej vlasteneckej vojny, ako aj víťazstva nad fašizmom a nacizmom je, že premier a pokrok v Európe sú kľúčovými dobrými vzťahy a spolupráca s Ruskom. Na akých princípoch a hodnotách by z Vašho pohľadu mala táto spolupráca, tieto vzťahy stáť?

Vo Vašej otázke cítim určitý protiklad medzi Ruskom a Európou. Nemôžem s ním súhlasiť. Sme neoddeliteľnou súčasťou európskeho kontinentu, jeho historického, politicko-ekonomického, náboženského a kultúrneho priestoru, a preto máme prirodzený záujem na tom, aby v našom spoločnom európskom domove panoval mier a súlad, ktoré budú založené na princípoch spolupráce a vzájomnej úcty. Žiaľ, na západ od našich hraníc sa vyskytuje dosť takých, čo v komunikácii s nami uprednostňujú poučovanie, zasahovanie do našich vnútorných záležitostí, takých, čo sa snažia zabrániť rozvoju nášho štátu prostredníctvom nelegitímnych sankcií a obchodných bariér. Táto cesta nikam nevedie, ale ja som presvedčený, že zdravý rozum skôr či neskôr zvíťazí.

Dôkazom toho, aký aktuálny je stmelujúci model, je samotný život, ktorý pred nás kladie nové a nové výzvy, také ako pandémia nového koronavírusu, klimatické zmeny, boj proti terorizmu a mnohé iné. Od toho, aká zladená bude naša spoločná odpoveď na tieto výzvy, závisí kvalita života tak našej, ako aj budúcich generácií.

viem, že každá rodina má svojho „nesmrteľného“ hrdinu, ktorého pamäť sa odovzdáva deťom, vnukom a pravnúčatám. Preto môžem s úplnou istotou povedať: nikto nie je zabudnutý, nič nie je zabudnuté.

V Rusku sa hovorí, že na realizácii hitlerovských dobytých plánov sa podieľali aj ďalšie európske krajiny. Čo sa pod tým myslí?

Nepodceňujeme hrdinstvo vojakov, ktorí bojovali na západnom fronte, partizánov a bojovníkov odporu v okupovaných krajinách. Ale pamätáme si tiež, že v roku 1941 spo-

Pre vojnovú mašinériu ríše pravidelne pracoval priemysel takmer celej Európy. Armády, ktoré vtrhli do našej krajiny, boli vyzbrojené francúzskymi a českými tankmi a ťažkými zbraňami, ktoré strieľali nábojmi, odlievanými aj zo švédskej železnej rudy. Bombardovanie pokojných miest a dedín prebiehalo cez optické zameriavače, zhotovované, okrem iných krajín, aj vo Švajčiarsku. Nechtiac sa natíska otázka: aký „podiel“ na zničení miest Smolenska, Kyjeva, Minska, Voronežu, na vražde státisícov a miliónov ľudí v Sovietskom zväze majú továrne, ktoré praco-

Botev bol vzorom mladých

Martin Krno

Bratislavskí členovia SZPB sa vo väčšom počte zišli 2. júna v parčíku na Vajanskom nábreží. Od roku 1949 ho zdobí bronzové súsošie českého akademického sochára Františka Davida, znázorňujúce ozbrojeného muža pomáhajúceho ranenému druhovi.

Postavili ho na pamäť bulharských partizánov, ktorí bojovali a zahynuli v SNP. Každý rok sa tu na počesť revolucionára proti osmanským okupantom Christo Boteva (za-

hynul 1. 6. 1876) koná slávnosť organizovaná veľvyslanectvom Bulharskej republiky a organizáciami Bulharov u nás.

Veľvyslanec Vassil Petkov zdôraznil, že s hlbokým precítením vystupuje pri brehu krásneho Dunaja. Nielen preto, že veľrieka spája naše dva národy, ale aj preto, lebo keď sa Botev s ostatnými povstalcami plavil hore Dunajom, pri mestečku Kozloduj na nich zaútočila turecká vojenská loď a po niekoľkých dňoch bola jeho družina porazená.

Kultúrny program tradične predviedli žiaci Bulhar-

skej základnej školy a gymnázia Ch. Boteva, kam chodí okolo 140 detí. Bratislava je

popri Prahe jediným mestom, kde môžu mimo svojej vlasti získať plné stredné vzdelanie v bulharčine. Na pietnom akte sa zúčastnili zástupcovia hlavného mesta SR, minister-

stiev obrany a zahraničných vecí a ďalších inštitúcií. Veniec kvetov položila i delegácia SZPB na čele s tajomníkom ÚR Viliamom Longaue-rom.

Delegácia SZPB.

foto V. Mikunda

Bojovali za nás

Keď nacisti na jeseň 1939 zavreli české vysoké školy, mnohí Bulhari pokračovali v štúdiu v Bratislave, najmä na Lekárskej fakulte terajšej Komenského univerzity a Slovenskej vysokej škole technickej. Po rozbití Juhoslávie sa k nim pridali ďalší z Lubľany, Záhrebu a Belehradu. Bratislava sa stala jedným z najväčších centier bulharských študentov v zahraničí. V školskom roku 1941/42 ich bolo až 562! Výrazná väčšina sa hlásila k ľavicvi, vytvorili Balgarski obštonaroden studenski sajuz (BONSS), ktorý tajne vydával časopis Antifašista a mal napojenie na ilegálne štruktúry v Sofii.

Začiatkom septembra 1944 po protifašistickom povstaní moc v Bulharsku prevzal Vlastenecký front, ktorý vypovedal vojnu Nemecku. Vo Viedni vznikla exilová neonacistická vláda Alexandra Cankova. To posilnilo pravicových študentov v Bratislave, ktorí v kolaborácii s gestapom pripravili raziu proti revolučne zmýšľajúcim konškolákum. V noci z 13. na 14. decembra odviekli 51 antifašistov do Viedne, neskôr do koncentračných táborov v Dachau a Buchenwalde. Dvanásť sa nikdy nevrátili. Medzi nimi aj synovia bulharských záhradníkov, ktorí od 20. rokov minulého storočia pracovali na predmestiach Bratislavy.

Na stranu SNP prechádzali bulharskí mládenci skôr jednotlivo alebo v menších skupinách. Viacerí z miest, kde počas letných prázdnin vykonávali študentskú prax. Spolu ich bolo vyše 50. Začiatkom roka 1945 sa v rámci Nitrianskej partizánskej brigády vytvorila čata s jadrom 13 Bulharov, ktorej velil Stojan Panov Stojanov. Ostatní boli roztratení po jednom, po dvoch v iných povstaleckých jednotkách. Napríklad v Brigáde kpt. J. Nálepku, v oddieloch Pobeďa a Národný pomstiteľ, v Brigáde Jánošík, v Prvej čs. partizánskej brigáde M. R. Štefánika či v Prvej čs. partizánskej brigáde J. V. Stalina. Viacerých po vojne vyznamenali Radom SNP I. triedy. (ao)

Hrob bulharských partizánov na cintoríne v Hronskom Beňadiku. foto epocha.sk

Spájajú nás hlboké korene

Branislav Balogh

Hoci Bulharsko bolo spojencom nacistického Nemecka, národ prejavoval odpor voči hitlerovej politike. Doma, ale aj ďaleko od domova, kde nešlo o oslobodenie vlasti od nacistických prisluhovačov, ale slobodu bratských slovanských národov. Pri príležitosti bulharského štátneho sviatku 2. 6. sa v Bratislave uskutočnilo pietne podujatie, na ktorom si účastníci uctili pamiatku Bulharov, ktorí sa zúčastnili na bojoch v Slovenskom národnom povstaní. A Bojovník položil niekoľko otázok novému veľvyslancovi Bulharskej republiky v SR Vasilovi Petkovi.

Stretávame sa v Deň Christa Boteva. Bol revolucionárom, národným buditeľom, básnikom, publicistom. Ktorý prvok jeho osobnosti by ste zvýraznili?

Osobnosť Christa Boteva, je veľká a neopakovateľná. Jeho hrdinský čin a pripravenosť prinášať obeť v mene slobody vlasti sú príznačnými pre Bulharsko a náš národný duch. Spája v sebe revolucionára, básnika, buditeľa a publicistu. Práve to robí Boteva neopakovateľným. Sila jeho poézie je neskutočná a ja sa teším, že je preložená aj do slovenského jazyka. Nie náhodou si je možné práve jeho verše prečítať na nádhernom pomníku na nábreží Dunaja v Bratislave.

V čom spočíva jeho odkaz pre dnešnú generáciu, žijúcu v slobodnej Európe?

Európa je 76 rokov oslobodená od hnedého moru. Ale lekcie histórie sa nesmú zabúdať. Som presvedčený, že Botevovo poslanstvo vyzýva súčasnú generáciu, aby strážila mier a pamätala, že dosiahnutie najväčšieho blaha – slobody – nie je danosť. Musíme za ňu bojovať a ak to bude potrebné, musíme byť pripravení obetovať sa.

Do SNP sa zapojila aj skupina bulharských partizánov. Čo podľa Vás rozhodlo o tom, že sa Bulhari, ako cudzí štátni príslušníci, zapojili do protifašistického boja u nás?

Bulharsko a náš národ vždy prechovávali veľmi vreľé a priateľské city k bratskému národu Slovenska, ktorého osud nám nie je ľahostajný. Bulhari, ktorí sa zúčastnili Slovenského národného povstania

hlboký cit hrdosti a vďačnosti ku všetkým týmto hrdinom.

Ako ovplyvnila aktívna účasť Bulharov v SNP vzťahy medzi našimi krajinami?

Musím zdôrazniť, že naše krajiny spájajú hlboké historické a kultúrne korene, siahajúce ďaleko do minulosti. Ich počiatky tkvejú vo veľkom diele svätých bratov apoštolov Cyrila a Metoda na týchto územiach.

Po ukončení ich Veľkomožarskej misie, žiaci svätých bratov uchovali ich vzdelanosť a pokračovali v ich svätom diele. Srdečne boli prijatí aj v Bulharsku a naši stredovekí vládcovia im vytvorili podmienky na pokračovanie ich diela. Jedným z dôsledkov bol vznik nového písma pomenovaného po svätom Cyrilovi – cyrilika. Tá sa následne rozšírila aj medzi ďalšie slovanské národy. Neskôr sa Slováci aktívne zúčastnili na budovaní mladého Bulharska. Bolo to po jeho oslobodení v r. 1878 z Osmanského jarma. Účasť Bulharov v SNP bola prirodzeným pokračovaním tejto spolupráce.

Akým spôsobom sa mladá generácia sprostredkúva pamäť a odkaz 2. svetovej vojny v Bulharsku?

Súčasným generáciám, nielen v Bulharsku, treba odovzdávať zasvätené lek-

Veľvyslanec Vassil Petkov.

foto Martin Krno

cie z druhej svetovej vojny. Chyby histórie si musíme pamätať a všetci si z nich musíme zobrať ponaučenie, aby sa už nikdy viac neopakovali. V tom zohráva veľkú rolu vzdelanie, žurnalistika a publicistika, kinematografia a celkovo umenie ako také, aby sa stvárnila hlboká tragédia tej doby. Za každú jednu vojnu, nezávisle od jej cieľov sa platí najvyššou cenou – ľudskými životmi. Mladí Bulhari vyrastajú s týmito lekciami a dobre pamätajú na svoju minulosť.

Vstavaj strana ogromnaja

Jelena M. Malyševová

Pred 80 rokmi sa začala vlastenecká vojna sovietskeho ľudu. Obdobie rokov 1941 až 1945 patrí medzi najtragickejšie, ale súčasne i najhrdinskejšie stránky histórie našej vlasti. Vojnový požiar sprevádzaný smrteľným bojom proti hitlerovskému nacizmu trval 1418 dní a nocí. Od prvých chvíľ sa stal v pravom zmysle slova Veľkou vlasteneckou vojnou.

Nemecká agresia sledovala cieľ nielen zmocniť sa „životného priestoru“, nových území, ale aj zlikvidovať existujúcu spoločenskú štruktúru vtedajšieho Sovietskeho zväzu a vyhladiť výraznú časť jeho obyvateľstva. Adolf Hitler opakovane vyhla-

va, Leningradu, Moskvy, centrálnej priemyselnej oblasti v Donbase a dostať sa k brehom Volgy až na strategickú líniu Astrachan – Archangelsk. Dosiahnutie tohto míľnika sa považovalo za víťazstvo Nemecka a porážku ZSSR.

bia VVV. Najťažšie bolo práve to prvé, poldruharočné od 22. júna 1941 do 18. novembra 1942. Vtedy skupina fašistických vojsk Sever dobyla takmer celý pobaltský región a vstúpila na územie Leningradskej oblasti. Začalo sa hrozné, 900-dňové obliehanie druhého najväčšieho mesta Ruska, ktoré si vyžiadalo 800-tisíc ľudských životov.

Armádne zoskupenie Stred zbrabalo Bielorusko a rozpútalo boje o mesto Smolensk. Skupina Juh sa zmocnila pravobrežnej Ukrajiny, priblížila sa ku Kyjevu, v jeho okolí začali prebiehať ur-

zenskí komisári a bez výnimky všetci Židia.

Príčiny počiatočného neúspechu obrancov

Objektívnym dôvodom počiatočného neúspechu ZSSR voči nacistickej agresii bola presila Nemecka v materiálnych, vojenských prostriedkoch a v ľudských zdrojoch. Pred prepadom Sovietskeho zväzu Wehrmacht obsadil, čiastočne i bez boja, jedenásť krajín. Nacisti sa zmocnili ekonomiky takmer celej západnej a strednej Európy, vrátane hutníckych a strojárskych závodov, zbrojných arzenálov, cestnej a železničnej dopravy. To všetko prešlo do služieb tretej ríše.

Sovietska armáda už predtým evidovala najmä nedostatok tankov, bojových lietadiel, moderných komunikácií atď. V predvečer VVV počet obyvateľov ZSSR predstavoval 197 miliónov, ľudské zdroje podmanených štátov Európy spolu s Nemeckom okolo 400 miliónov osôb. To Berlínu umožnilo poslať do svojej armády väčšinu mužskej populácie Nemecka. Prítom obyvateľstvo

Príslušníci Wehrmachtu v ranných hodinách 22. júna 1941 prekračujú pohraničnú rieku a vstupujú na územie ZSSR.

foto: archív redakcie

soval, že zničenie ZSSR ako štátu sa stalo zmyslom jeho života i celého nemeckého národno-socialistického hnutia.

Pokusy o rehabilitáciu agresora

Jedna zo smerníc rámcového plánu Ost (Východ) zdôrazňovala, že „mnoho miliónov ľudí sa na tomto území stane nadbytočným, bude musieť zomrieť alebo sa presťahovať na Sibír“. Hoci od skončenia Veľkej vlasteneckej vojny (VVV) nedávno uplynulo 76 rokov, až do súčasnosti zostáva v centre ideologického zápasu a politických súbojov, naďalej spôsobuje stret rozličných, aj protichodných pohľadov. Viacerí sa pokúšajú o prepísanie histórie, rehabilitáciu agresora a preukázanie „preventívnej“ povahy Hitlerovho útoku na ZSSR.

Nacistické Nemecko sa vopred pripravilo na túto vojnu. V decembri 1940, keď vrcholila letecká bitka o Britániu, schválilo plán Barbarossa, ktorý načrtoval hlavné zámery rozsiahlej vojenskej operácie na východ. V súlade s ním sa počítalo s bleskovou porážkou Sovietskeho zväzu už počas letnej kampane v roku 1941.

Nemecko sa chcelo do troch či štyroch mesiacov zmocniť Kyje-

Dvadsaťdruhého júna o štvrtej ráno

V noci po letnej rovnodennosti (dátum navrhli Hitlerovi astrológovia) 22. júna 1941 o štvrtej hodine ráno nemecké jednotky bez vyhlásenia vojny spustili od sovietskych hraníc mohutnú paľbu.

Rok 1941 bol najtragickejším obdobím celých ruských dejín. Hneď v prvý deň vojny Luftwaffe zničila na letiskách okolo 900 strojov sovietskeho letectva. Ozbrojené sily ZSSR v pohraničných oblastiach utrpeli obrovské straty.

Historici rozlišujú štyri obdo-

putné ozbrojené zrážky. Červená armáda ustupovala, nepriateľovi ponechala napospas vyše 70 miliónov sovietskych občanov.

Začalo sa temné obdobie sprevádzané realizáciou bludných predstáv Hitlerovej rasistickej doktríny. Na okupovaných územiach odštartovali svoje kriminálne aktivity Einsatzgruppen – nacistické vojenské oddiely, ktorých úlohou bolo i s pomocou miestnych zapredancov terorizovať civilné obyvateľstvo, vraždiť politicky nežiaduce osoby a rasovo prenasledovaných. Terčmi ich útokov boli najmä komunisti, vo-

Do bojov na území ZSSR výrazne zasahovala aj nemecká Luftwaffe, 1941.

foto: archív autorky

Obyvatelia Leningradu opúšťajú

Jelena Michailovna Malyševová

Doktorka historických vied Jelena Michailovna Malyševová pôsobí ako profesorka na Katedre vlastivedných dejín, historiografie, teórie a metodológie dejín Adygejskej štátnej univerzity v autonómnej Adygejskej republike na severozápadnom predhorí Kaukazu. Narodila sa v kazašskom meste Temirtau, absolvovala Štátny pedagogický inštitút v Adygeji, postgraduálne štúdium na Štátnej univerzite v Krasnodare a denné doktorandské na Moskovskej štátnej univerzite M.V. Lomonosova.

V roku 1998 pôsobila ako hosťujúca vedecká pracovníčka v rámci grantu Rady Európy na Švédskom inštitúte v Štokholme. Je členkou odbornej sekcie pre problémy vojenskej histórie Vedeckej rady Ruskej akadémie vied, Asociácie historikov 2. svetovej vojny a ďalších inštitúcií.

zotročených krajín používali na prácu vo svojich fabrikách.

Pokiaľ ide o subjektívny faktor príčin neúspechu, historici obviňujú predovšetkým Josifa V. Stalina, ktorý precenil diplomatické prostriedky na oddialenie vojny. Neveril správam významného sovietskeho agenta v Japonsku Richarda Sorgeho, spravodajských služieb ani protifašisticky naladených nemeckých utečencov.

Stalin vedel o tom, že krajina nie je prichystaná na odrazenie agresie, na začiatku roku 1941 sa tomu pokúsil zabrániť. Vtedy poslal Hitlerovi list, v ktorom sa pýtal na aktivity nemeckých vojsk v blízkosti sovietskych hraníc. Upokojilo ho však tvrdenie „ríšskeho kancelára so cťou“, že manévry 130 divízií Wehrmachtu „sa zameriavajú na prípravu invázie do Anglicka mimo dosahu britského letectva“.

Previerka odhodlanosti a bojascapnosti

Vojna sa stala ťažkou skúškou pre vedenie štátu a komunistickej strany na všetkých úrovniach, či dokáže dôrazne konať. Drvivá väčšina členov strany, ktorých boli vtedy štyri milióny, sa v extrémnych podmienkach VVV osvedčila. Radoví komunisti nemali iné preferencie ako povinnosť vstúpiť do boja v prvých radoch, najmä po zverejnení výzvy Komunisti, vpred!

Hneď na druhý deň po útoku na Sovietsky zväz Rada ľudových komisárov a Ústredný výbor Všetruskej komunistickej strany (boľševikov) prijali smernicu pre stranícke a sovietske orgány vo frontových regiónoch. Išlo o program mobilizácie síl na odrazenie nepriateľa.

Týždeň po začiatku voj-

a, vstavaj na smertnyj boj

ci svoje domy poškodené pri nálete.

foto: Wikimedia

ny 30. júna 1941 vznikol Výbor obrany štátu (GKO) na čele so Stalinom. Celá moc v štáte sa previedla na tento mimoriadny orgán. Jeho rozhodnutia sa stali záväznými pre všetkých občanov, štátne i vojenské organizácie.

Prijali sa rozsiahle opatrenia smerujúce k presunu celej ekonomiky na vojnové pomery a k evakuácii podnikov z oblastí ohrozených okupáciou. Situáciu komplikovalo to, že sa Nemci zmocnili územia, na ktorom sa pred vojnou pestovalo 52 percent obilia, ťažilo sa 63 percent uhlia, 68 percent železnej rudy a tavilo sa 58 percent ocele.

Za neuveriteľne zložitých podmienok sa v lete a na jeseň 1941 na východ krajiny premiestnilo 1500 tovární, vyše 10 miliónov pracovníkov evakovali na Ural, Sibír, Kazachstan a do oblastí Volgy. Už o dva týždne po presťahovaní produkovali výrobky potrebné na front.

Nepriateľ narazil na hradby Moskvy

V prvých dňoch vojny sa sovietska mládež dobrovoľne hlásila do

Počas 2. svetovej vojny padlo na frontoch 8,7 milióna Červenoarmejcov, prví padli hneď 22. júna 1941.

foto: archív autorky

aktívnej služby v armáde. V ozbrojených silách ZSSR až do roku 1945 bojovalo celkovo 34 miliónov vojakov a dôstojníkov. Len za prvých šesť mesiacov Nemci zajali 3,9 milióna Červenoarmejcov, z ktorých do roku 1942 zostalo nažive iba 1,1 milióna! Na rozdiel od vojnových zajatcov v iných krajinách tých sovietskych držali v neľudských podmienkach zajateckých či priamo likvidačných koncentračných táborov.

Prvé obdobie VVV, ktoré sa začalo katastrofálnymi porážkami Červenej armády, sa skončilo ví-

ťazstvom pri obrane Moskvy. Hitler milióny svojich stúpencov najprv úspešne ubezpečoval, že ide o rozhodujúcu bitku, ktorá povedie k úplnej porážke Sovietov. Ako sa však v decembri 1941 ukázalo, nepriateľ narazil na tvrdé hradby hlavného mesta ZSSR a bol zahnaný o 150 až 300 kilometrov na západ.

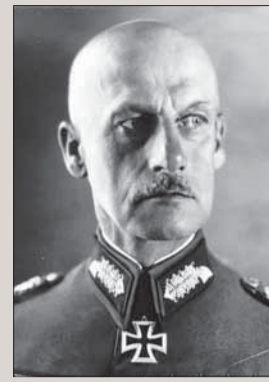
Víťazstvo pri Moskve výrazne prispelo k zmene pomeru síl v druhej svetovej vojne v prospech antihitlerovskej koalície. Prinieslo aj začiatok obratu vo Veľkej vlasteneckej vojne.

(Medzitulky Bojovník)

Poprava šiestich mužov obvinených z partizánskej činnosti, 1941.

foto: archív redakcie

Wilhelm Ritter von Leeb

(1876–1956), poľný maršal. Počas 1. svetovej vojny ho prevelili na východný front. V roku 1923 sa zúčastnil na potlačení nacistického pivného puča v Mníchove, ale v septembri 1938 ho Hitler postavil do vedenia vojsk, ktoré obsadzovali Sudety. Počas útoku na Francúzsko jeho skupina armád C prerazila Magineto-vu líniu. Pred prepadom ZSSR ho poverili velením skupiny armád Sever,

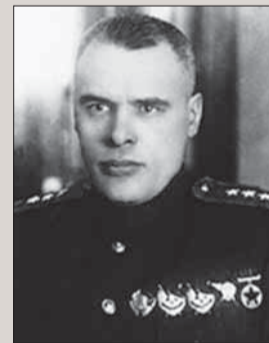
ktorá mala za úlohu postupovať pobaltskými krajinami, obsadiť Leningrad a Archangelsk. Najprv postúpili o 900 km, no pred mestom na Neve ich zastavil silný odpor Sovietov. Ako predstaviteľovi starej školy sa mu nepáčilo, že do jeho práce neustále zasahoval Hitler. Preto v januári 1942 požiadal o uvoľnenie z funkcie. Po vojne ho Norimberský tribunál odsúdil na tri roky väzenia. Dožil v tichosti so svojou rodinou.

Moritz Fedor von Bock

(1880–1945). V 1. svetovej vojne velil pechotnému pluku na západnom fronte. Zúčastnil sa ako veliteľ 8. armády na obsadzovaní Rakúska, Sudet a Česka. Pri útoku na Poľsko velil skupine armád Sever, pri ťažení proti Francúzsku skupine armád B. Pri realizácii plánu Barbarossa ho poverili velením skupiny armád Stred, ktoré obsadili Minsk a Smolensk. Pri Moskve ich postup

ustrnul a sovietsky protiútok prinútil ustúpiť, za čo ho Hitler odvolal. V januári 1942 však prevzal velenie nad skupinou armád Juh. Po nesúhlase s nedodržovaním plánu Modrý, keď führer žiadal viesť útoky zároveň proti Stalingradu aj na Kaukaz, ho v júni 1942 zase odvolali. V posledných dňoch vojny sa stal obeťou spojeneckého leteckého útoku neďaleko mesta Kiel. Bol jediným z nemeckých poľných maršalov, ktorý padol v boji.

Fjodor Isidorovič Kuznecov

(1898–1961). Do cárskej armády vstúpil v roku 1914 a v 1. svetovej vojne bojoval na ruskom západnom fronte, v následnej občianskej vojne v Červenej armáde. Od decembra 1940 velil Pobaltskému zvláštnemu vojenskému okruhu, ktorý sa na začiatku Veľkej vlasteneckej vojny zreorganizovali na Severozápadný front, neskôr prevzal velenie Stredného frontu bez väčších úspechov. V bitke o Stalingrad viedol 63. armádu, neskôr Akadémiu generálneho štábu a potom pôsobil ako zástupca veliteľa frontu. Jeho poslednou funkciou bolo velenie Uralského vojenského okruhu, v roku 1948 odišiel zo zdravotných dôvodov do výslužby, lebo bol v občianskej, aj v 1. a 2. svetovej vojne zranený. Potom do konca svojho života žil v Moskve.

Dmitrij Grigorjevič Pavlov

(1897–1941). Profesionálnu dráhu začal ako dobrovoľník v 1. svetovej vojne. Zúčastnil sa na ruskej a španielskej občianskej vojne, sovietsko-japonských pohraničných konfliktoch a tzv. zimnej vojne proti Fínsku. Ako jeden z prvých generálov Červenej armády ho 22. februára 1941 povýšili do druhej najvyššej sovietskej hodnosti – armádneho generála, bol však aj prvým generálom, ktorého po vypuknutí VVV zbavili velenia. Ako veliteľ Západného frontu totiž stratil kontrolu nad situáciou. Na základe Stalinovho rozkazu ho povolali do Moskvy, kde ho spolu s ďalšími šiestimi generálmi postavili pred vojenský tribunál a 22. júla 1941 popravili zastrelením. V roku 1957 na základe osobnej intervencie Chruščova ho Najvyšší súd ZSSR rehabilitoval, neskôr mu vrátili titul Hrdina Sovietskeho zväzu.

(ao)

Trvalá vďaka osloboditeľom

Mikuláš Mytník, Ján Folvrský,
OblV SZPB Stará Ľubovňa

Obec Kamienka, bola ako mnohých iných obcí východného Slovenska do konca 2. sv. vojny zanedbávaná, bez pracovných príležitostí, s rozdrobeným malovýrobným poľnohospodárstvom, masovým vystaňovalectvom. So socialistickým rozvojom a búrlivým premenami prišla aj zmena spoločenského myslenia obyvateľov. Pevné miesto v nej má trvalá vďaka sovietskym a česko-slovenským osloboditeľom.

Širokú podporu malo rozhodnutie správnych orgánov obce zviditeľniť nehynúcu vďaku, hlbokú úctu a večnú pamiatku, hrdinstvo, obetavosť a vieru hrdinov 1. a 2. svetovej vojny padlým občanom z rodnej obce vybudovaním pamätníka. Slávnostne ho odhalili 28. októbra 1972. Na vtedajšiu dobu to bol nevídaný akt, preto aj slávnostný príhovor vtedajšieho predsedu OV SZPB kpt. Škvarkovského, príslušníka okresného veliteľstva Verejnej bezpečnosti, vyznel odhodlane, mohutne, so silným odkazom pre nasledujúce pokolenie.

Prišli rodiny padlých

Na znak veľkej vážnosti, úcty a vďaky padlým pamätník odovzdal do užívania predseda ONV Štefan Pokrivčák za masovej účasti miestnych obyva-

teľov, medzi ktorými nechýbala vtedajšia predsedníčka MNV Oľga Lazarčíková. Bol to neobyčajný a nezabudnuteľný zážitok a mnohým v tejto chvíli vyhlkli

Pomník osloboditeľom v Kamienke. foto autori

i slzy vďačnosti. Za povšimnutie stojí aj skutočnosť, že všetky rodiny padlých zakúpili vence a za „Pochodu padlých revolucionárov“, ktorý naživo zahrál kolektív posádkovej hudby z Kežmaruku, položili vence na večnú pamiatku svojich padlých hrdinov v 1. a 2. svetovej vojne.

Vysoko oceňujeme, že okrem obnovy písmen v súčasnosti pomník prechádza celkovou reno-

váciou. Príkladne sa oň starajú členky ZO SZPB a JDS pod taktovkou tajomníčky ZO SZPB Bohumily Augustínovej, za čo aj im patrí veľká vďaka. Podobne sa starajú aj o hrob padlého vojaka na starom cintoríne, v ktorom našiel svoj večný odpočinok partizán Nikolaj Roné.

Prichádzajú mnohí a často

Ku pomníku pri rôznych príležitostiach, výročiach oslobodenia obce a Slovenskej republiky, SNP, počas festivalových, folklórnych dní rusínskej kultúry, turnajov futbalového a volejbalového športového vyžitia, lyžiarskych pretekov pri príležitosti výročí oslobodenia či lyžiarskeho pochodu „Po Kamjanských stežkách“, ale aj iných významných udalostí a výročí iných jubileí a významných dní a verejných podujatí prichádza množstvo občanov všetkých generácií. Vtedy kolektívy i jednotlivci kladú vence, kytice vďaky a zapália sviečky. A neraz to robia aj jednotliví ľudia.

Viaceré čestné uznanie zo strany orgánov SZPB i štátnych orgánov, pamätná medaila ÚV NF ČSSR k 30. výročiu SNP a odznak partizánskej brigády Gottwald sú dôkazom pracovitosti, obetavosti a usilovnosti obyvateľov obce. Ocenenie a vážnosť si zasluhujú všetci, ktorí akýmkoľvek spôsobom priložili ruku k dielu.

A najväčšia vďaka patrí hrdinom, ktorí snívajú svoj večný sen v našej milovanej, najdrahšej a najkrajšej slovenskej zemi.

Vence vďaky k pamätníku Červenej armády v Rimavskej Sobote položila 7. mája delegácia OblV SZPB vedená predsedom Štefanom Balážom za účasti členov ZO SZPB. Veniec položila aj delegácia vedená prednostom MsÚ Štefanom Szantóm, na fotografii. foto redakcia

Podakovanie za život v mieri

Jozef Varga, zástupca primátora,
Helena Lipčáková, predsedníčka ZO SZPB

Primátor Hanušoviec nad Topľou Štefan Straka, riaditeľka Mestského kultúrneho strediska Ľubica Tomková, autori tohto článku a rodinní príslušníci priamych účastníkov odboja sa stretli na slávnosti odovzdania pamätných listov a plaket in memoriam za hrdinstvo v boji proti fašistickej okupácii. Namiesto vlnajšieho sa slávnosť uskutočnila až tohtoročného 7. mája kvôli pandémie COVID-19.

Ocenenia a potomkovia hrdinov. foto autori

Odovzdávaniu ocenení predchádzal pietny akt kladenia vencov k pamätníku SNP, folklórny súbor Vargovčan dotváral sprievod a zaspieval pieseň pri slávnosti odovzdávania ocenení, ktoré sa uskutočnilo v Malom kaštieli.

Prítomným sa prihovarili primátor mesta a predsedníčka ZO SZPB a za všetkých vyjadrili úctu oceneným za ich najvyššiu obeť v mene všetkých, ktorí dnes žijú v mieri. Podakovanie organizátorom v mene rodinných príslušníkov ocenených vyjadrila Alena Sabová-Zakutná. Osobnosťami, ktorých hrdinstvá zostanú inšpiráciou a nebudú nikdy zabudnuté, a ktorých rodinní príslušníci si prevzali pamätné listy a plakety in memoriam sú: Juraj Luščák, ktorý padol v boji o Liptovský Mikuláš, Jozef Krupa-Marcinko, ktorý padol v bojoch pri Ružomberku, Juraj Sabo-Zakutný, ktorý padol v bojoch pri Smrečanoch a Štefan Sabo-Kačmar, ktorý bol ranený v bojoch pri Liptovskom Mikuláši.

Spomienka vo Veľkej Lodine

Účastníci podujatia vo Veľkej Lodine. foto autor

Miroslav Gešper, člen Výboru Matice Slovenskej

Ukrajinskí fašistickí prísľuhovači, zvaní Banderovci, sa po oznámení nemeckej kapitulácie v máji 1945 chceli presunúť cez územie vtedajšieho Československa do západnej Európy dúfajúc, že sa im podarí rozpútať ďalšiu vojnu medzi západom a Sovietskym zväzom. Pri presune nešetrili ani civilné obyvateľstvo, spomedzi ktorého sa zamerali najmä na Židov a komunistov.

Svedčia o tom masacre v obciach na východnom Slovensku, napríklad v Kolbasove, Uliči, Ublí, Novej Sedlici, či v Brusnici. Z týchto vážnych dôvodov boli na jar roku 1948 vytvorené ozbrojené zložky ZNB, ktorých úlohou bolo týchto Ukrajincov dolapiť a zneškodniť. Pri jednej takejto akcii, v lesoch pri obci Veľká Lodina, padli dvaja členovia ZNB: strážmajstri Emil Polák a Jozef Pro-

keš. Na ich počesť bol v obci postavený pamätník.

Každoročne sa tu konajú pietne spomienkové podujatia a nebolo tomu inak ani tento rok. Slávnosť zorganizoval Klub Českého pohraničí v spolupráci so SZPB a Maticou slovenskou. V úvode si prítomní zaspievali slovensú a českú hymnu. Člen Ústrednej rady SZPB Ján Uhrík v krátkosti ozrejmil situáciu, ktorá predchádzala tejto udalosti. Zväz reprezentovala aj oblastná predsedníčka v Košiciach Monika Gergelová, zástupcovia ZO SZPB Vranov nad Topľou 1, Stropkova, Svidníka, Gelnice, Prešova, Košíc, Petroviec a iní významní hostia.

Pietny akt kladenia vencov a čestnú stráž pri pamätníku zabezpečil Hencovský oddiel Gvardija z MO MS Hencovce pod vedením Jany Gešperovej podľa vojenských štandardov. Na počesť zastrelených policajtov zaznela aj čestná salva. Podujatie sa stalo príkladom naplnenia memoranda medzi SZPB, KČP a Maticou slovenskou.

Pandémia, ktorá zatvorila školy nám nedovolila zorganizovať stretnutie žiakov a pedagógov skôr. Napokon sme sa dočkali a 5. mája členovia predsedníctva OblV SZPB Galanta v ZŠ SNP slávnostne odovzdali diplom a knihy, ktorými ÚR SZPB ocenila piataka Dominika Danisa, ktorý sa zapojil do virtuálnej Kytice 75 ruží víťazstva nad fašizmom. Svoju prácu Deň víťazstva nad fašizmom spracoval ako úryvok, dokument, fotomontáž. Veríme, že prezentáciou svojej práce bude inšpirovať svojich spolužiakov k tvorivosti a k zapojeniu sa do súťaží v budúcnosti. Alžbeta Pongrácová

tajomníčka OblV SZPB Galanta

Mnohoraká činnosť

Alžbeta Pongrácová,
tajomníčka ObIV SZPB Galanta

Činnosť ZO SZPB v Šoporňi zaberá široké spektrum. Nezabúdame na udržiavanie spomienky na osloboditeľov, výchovu mladej generácie proti fašizmu a jeho novodobým formám, ale ani na ochranu a tvorbu prostredia, v ktorom žijeme.

O oslobodení Šoporne obec-
ná kronika píše: Vojská Čer-
vej armády prichádzali na Bie-
lu sobotu 31. marca v dvoch
smeroch: od Nitry cez Hájske
a od juhu od Váhu, kde v Bar-

noku postavili provizórny most.
Prví vojaci prišli do dediny
pred pätnástou hodinou. Údajne
prvá bola žena – prieskumní-
ka. Okolo šestnástej hodiny už
vojsko obsadilo celý dolný ko-
niec dediny. Na hornom konci
sa Nemci udržali do štvrtej ho-
diny rannej.

Úcta osloboditeľom

Slobodu priniesli vojská
2. ukrajinského frontu marša-
la Malinovského. Pamätníkov
týchto čias je stále menej a prá-
ve preto je na nás, aby sme si
tieto udalosti pripomínali, lebo
každá vojna je krutá tým, že

v nej prichádzajú o život nevini-
ní bez ohľadu na vek, pohlavie,
politické či náboženské pre-
svedčenie. Naše malé Sloven-
sko je posiate množstvom po-
mníkov známych aj neznámych
padlých za našu slobodu. Im
patrí hlboká úcta a vďaka.

Užitočná práca

Na Sviatok práce sa aj členo-
via ZO SZPB pridali k asi dvom
stovkám obyvateľov obce, aby
už po štvrtýkrát po celej dedine,
popri starom koryte Váhu a v le-
soch zbierali odpad. Nechýbali
ani členovia Klubu dôchodcov,
organizovaní rybári, záhradkári,

Peter Pellegrini a starosta Adrián Macho zasadiť v areáli ZŠ s MŠ Šoporňa už štvrtý pamätný strom – gaštan. Foto ZO SZPB Šoporňa

poľovníci, invalidi, ba aj učiteľia
a deti z miestnej ZŠ. Na pomoc
sa pridali poslanci NR SR za
Hlas – SD Peter Pellegrini, De-
nisa Saková a ich stranícky kole-
ga Peter Náhlík.

Po práci účastníkov čakal na
Rajčure výborný guláš a dobré
víno. Počasie prialo celý deň,
naši členovia i výbor mali prí-
jemný zážitok i dobrý pocit
z užitočnej práce.

Spomienka v Partizánskom

Jozef Mravík,
predseda ZO SZPB v Partizánskom

Uplynulý mesiac bol plný prejavov úcty a vďaky našim osloboditeľom a spomienok na našich dedov i otcov, ktorí sa pričínili k porážke agresora a záchrane Slovákov. V Partizánskom sme mali komornú spomienkovú oslavu 7. mája. K pomníku SNP sa prišiel pokloniť primátor mesta spolu s poslancami a členovia našej ZO. Venec sme položili aj pri ďalších štyroch pomníkoch známym a neznámym bojovníkom.

Bačovany boli známe par-
tizánskym hnutím. Najťažšie
boje na území Bačovian boli za-
znamenane od 3. do 9. septem-
bra. K partizánom sa pridávali
zbehovia zo slovenskej armá-
dy (Rudolf Jašík, Jozef Kmeť,
Richard Bosák), utečenci z fa-
šistických táborov, príslušníci
Červej armády (Ivan Časnyk,
Nikolaj Putrenko) a ďalší. V máji 1944 prevzal vede-
nie partizánskeho oddielu dôs-

Účastníkov spomienkovej slávnosti viedol primátor Jozef Božík, tretí zľava. foto auto

tojník ČA Pavel Baranov, ktorý
utiekol z koncentračného tábo-
ra. Podľa neho prijala skupina
aj krycie meno „Pavel“.

Útoky okupantov sa zo za-
čiatku darilo úspešne odražať.
Fašisti síce utrpeli veľké straty,
v bojoch však padlo aj 147 po-
vstalcov. Pri jednom z nich za-
hynul aj organizátor celého pro-
tifašistického hnutia na Ponit-
rí Albín Grznár. Bačovany boli
oslobodené 2. apríla 1945. De-
viateho februára 1949 dostali
meno Partizánske a stali sa naj-
mladším mestom na Slovensku.

Aj 76 rokov po oslobodení sú
medzi nami politici, ktorí pre-
krúcajú dejiny, históriu, zne-
važujú odkaz SNP a nedokážu
s úctou skloniť hlavy pred hr-
dinami 2. svetovej vojny. Ne-
dovoľme prekrúcať dejiny. Inak
nám hrozí návrat násilia, tero-
rizmu, rasovej neznášanlivosti
a fašizmu. Vážme si, že vďaka
hrdinom žijeme v mieri. Našou
úlohou je rozšíriť rady členov
SZPB, aby sme spoločne pokračo-
vali v odkazoch, ktoré vydo-
byli naši predkovia, bojovníci,
hrdinovia.

Členská základňa ZO SZPB v Želiezovciach.

Účasť primátora Želiezoviec Ondreja Juhásza a predsedov miestnych organizácií viacerých celoslovenských občianskych združení na členskej schôdzi tamojšej ZO SZPB dokazuje jej významné postavenie v živote mesta.

Na schôdzi 25. mája v Dome kultúry nechýbal ani oblastný predseda Zväzu Ján Hamar. Všetky tradičné pietne podujatia sa v Želiezovciach

uskutočnili tento rok napriek pandémie a dokonca i tri strelecké podujatia v spolupráci so športovo-streleckým klubom Magnum, ako aj výstup na Sitno v spolupráci s Maticou Slovenskou. Žiaľ, pandémia nás pripravila o šesť členov, medzi nimi i predsedu našej základnej organizácie PaedDr. Jozefa Výbocha.

Text a foto: Slavomír Hrivnák, predseda ZO SZPB

Za Múzeum SNP

Lubomír Jančo, podpredseda
ObIV SZPB v Žiari nad Hronom

Po niekoľkomesačnej prestávke sme uvoľnenie epidemiologických opatrení za dodržania stále platných pravidiel využili na rokovanie nášho oblastného výboru. Program bol bohatý – plánované akcie, čo sa podarilo a čo nás čaká, stav členskej základne, odber členských známok, stav čerpania rozpočtu, návrhy na ocenenie členov SZPB a ďalšie.

Členovia predsedníctva za-
ujali stanovisko k udeľovaniu
mestskej ceny Igorom Čombom
predstaviteľovi neofudáckej
ideológie a, samozrejme,
odsúdili tento krok zo strany
podpredsedu nášho Zväzu. Zá-
roveň vyjadrili nesúhlas s pre-
sunom zriaďovateľskej pôsob-
nosti Múzea SNP pod minister-
stvo obrany a trvajú na tom, aby
bol terajší stav zachovaný.

Predseda ObIV Jaroslav Bul-
ko odovzdal trochu „zameška-
nú“ Medailu MO SR k 75. vý-

ročiu víťazstva na fašizmom
podpredsedníčke ZO SZPB
v Žarnovici a členke predsed-
níctva ObIV Márii Števkovej za
jej dlhoročnú činnosť a angažo-
vanosť. Veľkú zásluhu má na
obnovení hrobu padlého sovietsk-
eho vojaka v katastri Žarnov-
ice, ktorý sa podarilo zrekon-
štruovať spoločným príspevom
občanov, mesta a veľvyslanec-
tva Ruskej federácie.

Predseda ObIV Jaroslav Bulko a ocenená Mária Števková. foto autor

Dvaja jubilanti

Okrúhleho Životného jubilea 70 rokov sa dožil bývalý podpredseda našej ZO **Pavel Gal'**. Čas je síce neúprosný, ale spravodlivý. A zatiaľ čo mladí dospievajú a dospelí starnú, starí sa menia na studnice múdrosti a skúsenosti. Jedno múdre príslovie hovorí: „Ak chceš poznať ľudí pozri na ich prácu!“ A nášmu oslávcovi skutočne patrí za jeho pomoc a podporu, za skvelé plnenie úloh, za dobrú spoluprácu pri zabezpečovaní spoločenských podujatí, na ktorých sa zúčastňoval veľká vďaka. Dobře vykonaná práca prináša dobrý a hrejivý pocit a Pavel Gal' ho určite v tejto chvíli má.

Milan Magulák, predseda ZO SZPB Svidník a členovia výboru

Okrúhlych 70 rokov sa 11. júna dožil **Luboš Vajdák**. Dlhoročného člena poznajú jeho priatelia zo ZO SZPB č. 37 v Bratislavskej Petřalke ako skromného a čestného človeka, ktorý svoje bohaté vedomosti z rôznych oblastí spoločenského života vždy využíval v prospech aktívnej činnosti v našom Zväze. Výbor ZO mu želá, aby ešte dlho SZPB i svoju rodinu obohacoval svojou vzácnou prítomnosťou.

• **Banská Bystrica – Stred:** Jozef Ťažký 70 rokov, Mgr. Oľga Škripková 87 rokov, Anna Burgerová 75 rokov a Emília Sováková 81 rokov.

• **Banská Bystrica – Trieda SNP:** Alena Paleschová 70 rokov.

• **Bardejov 1:** Ján Hubler 82 rokov.

• **Bardejov 3:** Ján Adamuščin 75 rokov a Zuzana Mlynarová 83 rokov.

• **Bardejov 4:** Jozef Kuchčík 75 rokov.

• **Belá – Dulice:** Dagmar Munderiová 60 rokov a Milan Kubizna 70 rokov

• **Bernolákovo:** Jarmila Zemánková 75 rokov a Ing. Zoja Biskupičová 70 rokov.

• **Bratislava – Nové Mesto č.1:** Alojz Hrubý 89 rokov.

• **Bratislava – Karlova Ves:** Dušan Podhorský 80 rokov.

• **Bratislava č. 7:** Margita Galisová 94 rokov, Amália Jakobová 98 rokov a Jela Klimešová 93 rokov.

• **Bratislava č. 12:** Ing. Boris Bod 45 rokov.

• **Bratislava č.29 Vlčie Hrdlo:** Anna Steinerová 81 rokov.

• **Breznička:** Štefan Kovaľančík 83 rokov.

• **Cigľka:** Ján Zoľak 75 rokov.

• **Cinobaňa:** Darina Beliová 80 rokov a Mária Konáreková 82 rokov.

• **Čaňa:** Alžbeta Kišová 80 ro-

koy a Helena Múdra 65 rokov.

• **Čičmany:** Natália Bubnicayová 70 rokov.

• **Čierny Balog:** Anton Kováčik 86 rokov a Mgr. Ľubica Vránska 60 rokov.

• **Dargov:** Ján Seman 65 rokov.

• **Gemerská Poloma:** Alžbeta Jasenkova 81 rokov, Zuzana Šomšáková 80 rokov, Bartolomej Spišiak 94 rokov (najstarší žijúci účastník SNP), Ondrej Strelka 83 rokov, Jaroslav Madáč 70 rokov a Ondrej Bronďoš 60 rokov.

• **Gerlachov:** Helena Chomová 60 rokov a Mária Zoľaková 70 rokov.

• **Hnúšťa:** Edita Gerhartová 84 rokov.

• **Harmanec:** Milan Rečkovič 85 rokov.

• **Hniezdne:** Miroslav Fecenko 50 rokov a Erika Pavelčíková 50 rokov.

• **Horná Mičiná:** PaedDr. Jana Borguľová 70 rokov.

• **Hrachov:** Kamil Keder 60 rokov.

• **Jakubany:** Anna Compl'ová 70 rokov a Mária Jančíková 70 rokov.

• **Jarabina:** Ján Dic 65 rokov.

• **Kežmarok:** Ing. Jozef Gabčo 60 rokov.

• **Kokava nad Rimavicou:** Božena Pochová 55 rokov.

• **Košice Juh:** Mária Košťalová 65 rokov, Mária Kissová 70 rokov a Ján Kaňuk 97 rokov.

• **Košice – mládež:** Andrea Fabiánová 25 rokov.

• **Košice – Sever:** Jarmila Parajková 70 rokov a Ľudmila Kloncková 55 rokov.

• **Košice Staré mesto:** Božena Flochová 87 rokov a Dana Grusová 60 rokov.

• **Liptovská Teplička:** Anna Malíková 65 rokov.

• **Liptovský Mikuláš:** Elena Vadovická 91 rokov a Ladislav Klepáč 65 rokov.

• **Ľubietová:** Daniel Kenický 70 rokov.

• **Martin:** Rudolf Srhák 80 rokov a Jozef Mažári 75 rokov.

• **Medzibrod:** Valéria Dunajská 88 rokov a Pavlína Vaníková 91 rokov.

• **Medzilaborce:** Ivan Moroz 86 rokov a Sergej Prokopčák 65 rokov.

• **Michalovce:** Mária Pirčová 87 rokov a Magdaléna Varkondová 81 rokov.

• **Myjava:** Alžbeta Bortelová 89 rokov.

• **Nitra – Horné mesto:** Mária Chudíková 70 rokov.

• **Nová Baňa:** František Martinec 88 rokov a Karol Suchter 65 rokov.

• **Nová Ľubovňa:** Ladislav Smrek 70 rokov.

• **Pliešovce:** Darina Klimentová 80 rokov a Anna Kyseľová 70 rokov.

• **Podolíne:** Ján Hlavač 75 rokov.

• **Pohorelá:** Mária Nagyová

75 rokov, Anna Vasiľová 60 rokov, Juraj Glejdura 65 rokov a Jaroslav Krupa 45 rokov.

• **Prievidza:** Stanislav Šipoš 70 rokov a Ján Slobodník 84 rokov.

• **Prešov:** Ivan Cabúk 65 rokov a Pavol Timko 87 rokov.

• **Rajec:** Elena Ďurecová 60 rokov, Dušan Hollý 60 rokov, Petra Nováková 60 rokov a Ivan Lančarič 75 rokov.

• **Rimavská Sobota č.2:** Mária Golianová 93 rokov a Valéria Pakanová 83 rokov.

• **Rožňava:** Mgr. Viera Oravcová 75 rokov, Helena Pančová 70 rokov, Margita Pozmanová 80 rokov a Anna Pilianová 90 rokov.

• **Rožňava – ZO partizána Tótha:** MUDr. Lýdia Gažúrová 75 rokov, Ján Komáromi 90 rokov, Anna Pilianová 90 rokov, Mgr. Viera Oravcová 75 rokov, Helena Pančová 70 rokov a Margita Pozmanová 80 rokov

• **Skalité:** Alžbeta Špiláková 70 rokov.

• **Stará Ľubovňa:** Ladislav Šlachťovský 75 rokov, Anna Čáčana 70 rokov a Pavel Černák 86 rokov.

• **Stará Turá:** Božena Sameková 70 rokov a Janka Nerádová 70 rokov.

• **Stráňany:** Ján Tuschel 65 rokov.

• **Stráňavy:** Ján Homola 50 rokov.

• **Šarišské Jastrabie:** Ján Šuťák 80 rokov.

• **Trebišov 1:** Marián Jaško 65 rokov.

• **Trebišov časť Milhostov:** Ing. Jozef Tóth 55 rokov.

• **Trenčín 1 – ZO gen. Golia-na:** Marta Štubňová 83 rokov a Judita Moťovská 75 rokov.

• **Utekáč:** Milan Púpala 70 rokov.

• **Veľpaty:** Matúš Ihnát 40 rokov a ThLic. Petra Porubcová 45 rokov.

• **Veľké Kapušany:** Helena Štiková 70 rokov.

• **Veľké Teriakovce:** Pavel Zibrin 96 rokov.

• **Veľký Lipník:** Anna Šugová 75 rokov.

• **Vysoká nad Kysucou:** Eva Jančíková 70 rokov a Anna Janitová 80 rokov.

• **Zemianske Kostolany:** Terézia Blahová 70 rokov.

• **Zvolen Centrum 1:** Jarmila Hanúsková 80 rokov, Ružena Valentová 94 rokov a Helena Kurčíková 70 rokov.

• **Želiezovce:** Mária Michalčová 75 rokov a Helena Dudášová 65 rokov.

• **Žilina 1:** Daniela Nemčáková 65 rokov a Mária Drábiková 94 rokov.

• **Žilina 3 – Vlčince:** Michal Petrok 60 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

Za Evou Antalíkovou

Jozef Havel, predseda ObV SZPB Nitra

Členov nitrianskej oblastnej organizácie a najmä nitrianskych ZO SZPB zarmútila správa, že nás po krátkej ťažkej chorobe navždy opustila pani Ing. Eva Antalíková.

Narodila sa 17. 8. 1949. Po ukončení gymnázia absolvovala štúdium na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre. Dlhé roky pracovala na rektoráte tejto školy, kde sa aktívne zapájala do spoločenského života. Začiatkom 90. rokov pod vplyvom svojho otca – partizána brigády Jána Žišku – vstúpila do Zväzu a stala sa členkou výboru ZO Nitra-Zobor. Po smrti prof. PhDr. Michala Sotáka, DrSc. ju 13. 2. 2018 táto ZO zvolila za svoju predsedníčku a stala sa aj členkou ObV SZPB. O rok neskôr už bola predsedníčkou oblastnej revíznej komisie. Za svoju prácu v prospech SZPB bola niekoľkokrát ocenená. Budeme si ju pamätať ako obetavú a zásadovú členku a funkcionárku SZPB.

Navždy sme sa rozlúčili

- **Donovaly:** s 94-ročným Augustinom Štubňom.
 - **Košice – sever:** s 92-ročnou Helenou Ščurokovou a s 82-ročným MUDr. Michalom Pješčekom.
 - **Košice – Staré mesto:** so 69-ročným Ing. Pavlom Šolcom.
 - **Kokava nad Rimavicou:** so 70-ročnou Soňou Ďurianovou.
 - **Medzibrod:** so 65-ročným Jozefom Zemanom.
 - **Pohronský Bukovec:** so 70-ročným Ing. Blažejom Rybárom.
 - **Rajec:** s 89-ročným Štefanom Pechom.
 - **Rimavská Sobota č. 2:** so 71-ročnou Ľudmilou Šimkovou.
 - **Rožňava:** s 93-ročnou Annou Breznarovou
 - **Sučany:** so 62-ročnou Tatianou Tomkovou.
- Česť ich nehynúcej pamiatke!*

Za Martou Karkošiakovou

Anna Zabloudivá, predsedníčka ZO SZPB Strážske

Želám Ti anjela, ktorý Ťa chytí za ruku, keď sa budeš báť, aby si nespadol do svojej opustenosti. Týmto veršami A. L. Ballinga, ktoré neraz zneli na našich podujatiach sa lúčime s našou členkou **Martou Karkošiakovou**, ktorá nás náhle opustila vo veku nedožitéch 70 rokov. Pracovala na referáte kultúry MsÚ v Strážskom, starala sa o kultúrne dianie v našom meste. Podieľala sa na organizovaní pietnych aktov a iných kultúrno-spoločenských akcií. Jej zásluhou nám zaspievali Alexandrovci, nie je však možné vymenovať všetky podujatia, ktorým žilo naše mesto. Bola hybnou silou nielen v našej ZO SZPB, ale ZO ÚŽS a MO MS. Bola vynikajúcou osobnosťou, ktorá dokázala veľa, svojou dobrotou, láskou, skromnosťou, pokorou a ochotou pomáhať.

Česť jej pamiatke.

Odišla účastníčka SNP

Miriám Balážová, tajomníčka ZO SZPB Sučany

Dvadsiateho piateho mája nás navždy opustila 96-ročná Anna Holigová, rod Zacharovská, ktorá bola v našej ZO poslednou žijúcou účastníčkou SNP.

Členkou našej organizácie sa stala v roku 1977. Rodička z Vyššej Boce sa do SNP zapojila 14. októbra 1944 a v bojoch vytrvala až do 3. marca 1945. Ako partizánka pôsobila vo funkcii spojky a ošetrovateľky v oddiele kpt. Jegerova, u veliteľov Kolárovského a Kyrieva. V tejto funkcii sa zúčastnila bojov v okrese Liptovský Mikuláš a Martin. Bola držiteľkou viacerých ocenení a vyznamenaní.

Česť jej pamiatke.

Neonacisti pochodovali Kyjevom

Július Kolečáni

Doteraz sa prívrženci ukrajinskej divízie SS Galizien sústredili na západ Ukrajiny. Ich pochody sa uskutočňovali najmä vo Lvove. Tento rok sa však pohrobovia nacistov rozhodli vstúpiť do hlavného mesta.

Kyjevom koncom apríla pochodovali stovky neonacistov a pravicových extrémistov. Sympatie k pravicovému extrémizmu prejavovali rôznym spôsobom – veľká časť pochodujúcich niesla emblém SS Galizien, ďalší mali na sebe repliky ich uniforiem, iní zase symboliku pravicovextrémistických bataliónov bojujúcich na Donbase či Ukrajinskej povstaleckej armády (ktorá takisto kolaborovala s nacistami a dopustila sa vojnových zločinov), ďalší zase hajlovali.

V Kyjeve sa bezprestne slávnostne hajluje.

foto archiv redakcie

Opäť Majdan

Pochod prešiel centrom Kyjeva: od stanice metra Arsenalna až na známy Majdan. To, akej propagande sú vystavovaní fu-

dia na Ukrajine dokumentuje aj vyjadrenie jedného z účastníkov pochodu pre agentúru RIA novosti. Podľa neho skratka SS v názve divízie nemá spojitost' s nemeck-

kými jednotkami SS, ale znamená „strelcy Syče“ a podľa slov dotyčného sa členovia SS Galizien zapájali do bojov proti komunistickému a stalinskému režimu.

Proti SNP

Lenže SS-Galizien bola nemeckou jednotkou zloženou z ukrajinských kolaborantov. Po ústupe z Ukrajiny Nemci túto jednotku nasadili aj na území Slovenska. Ukrajinskí esesáci pomáhali na jeseň 1944 potláčať Slovenské národné povstanie.

Dokonca sa časti divízie SS Galizien podieľali spolu s divíziou SS-Schill na obsadzovaní Zvolena a následne aj Banskej Bystrice. Neskôr sa zapájali do protipartizánskych akcií v horách, ktoré ani zďaleka nepostihovali len partizánov. Ukrajinskí esesáci majú na svedomí teror na Liptove (napr. obec Kvačany), či na Kysuciach (Plešivá, Radoštká, Stará Bystrica).

Našli posádku bombardéra

V Holandsku sa podarilo objaviť pozostatky česko-slovenskej posádky bombardéra Vickers Wellington 1c T2990 patriacemu k 311. československej bombardovacej peruti RAF. Zostrelý bol 23. 6. 1941 nad obcou Nieuwe Niedorp, keď sa vracal z bombardovacej misie nad Brémami.

Jediným členom posádky, ktorý pád prežil bol Vilém Bufka. Nemci ho však zajali a zvyšok vojny strávil v zajateckých koncentrač-

ných táborech. Ostatní členovia posádky pri páde zahynuli. Bol to Alois Rozum, Leonard Smrček, Vilém Konštatský, Jan Hejna a Karel Valach.

V najbližších týždňoch sa uskutočnil pokus o priradenie jednotlivých pozostatkov. Samotná záchranná misia vyzdvihnutia vraku lietadla sa uskutočňuje na základe projektu holandskej vlády. Tá plne financuje záchranné práce, čím sa ročne darí vyslobodiť dve až tri lietadlá z približne

5 500 lietadiel zostrelých počas vojny nad Holandskom. Prioritu majú vraky, kde jestvuje vyššia

pravdepodobnosť nájdenia ostatkov, na ktoré neraz čakajú rodiny pozostalých celé desaťročia. (bb)

Bombardér Vickers Wellington 1c T2990 311 československej bombardovacej perute RAF.

foto Ministerie van Defensie

Pápež František vyjadril 26. 5. 2021 solidaritu s 81 ročnou preživšou holocaust Lidiou Maksymowiczovou, keď ju prijal na audiencii na Námestí sv. Petra v Ríme. Pri tejto príležitosti sa sklonil k žene, ktorá ako dieťa zažila experimenty Josepha Mengelého a pobozkal jej tetovanie s číslom 70072.

(red.)

Odišiel posledný interbrigadista

Branislav Balogh

Svet zasiahla 24. mája správa o úmrtí Josepa Almudévera Mateua tesne pred dovŕšením 101. roku života. Mateu bol posledným známym účastníkom občianskej vojny v Španielsku v zostave zahraničných vojakov, bojujúcich na strane republikánov.

Rodák z Marseille sa narodil 30. júla 1919, no mladosť prežil v španielskom meste Alcàsser (Valencia). Len šestnásťroč-

ný junák Josep zatajil svoj vek a pridral sa k republikánom a bojoval v občianskej vojne o mesto Teruel proti fašistom vedeným

Franciscom Francom. Vojská fašistického generála mesto napokon dobili vo februári 1938.

Skončil v koncentráku

Počas boja bol Almudéver ranený a vrátil sa do zázemia. Následne využíjúc francúzske občianstvo vstúpil do CXXXIX (139.) Internacionálnej brigády známej aj pod názvom *Brigada de las cuarenta naciones*

(Brigáda štyridsiatich národov). V brigáde zotrval až do porážky obrancov republiky a demokracie v apríli 1939. Po porážke ho fašisti zadržali a tri roky strávil v koncentračných táborech, ktoré pre odporcov zriadil diktátorský režim.

Na zverstvách v tábore spomínal v denníku El País 12. novembra 2013 takto: „Neviem prečo, ale vždy ma prinútili sledovať strelbu na tých, ktorí sa pokúsili uniknúť z koncentračného tábora. Nikdy v živote nezabudnem na nárek tých strelených.“ Ani roky v tábore však nezlomili jeho vôľu na odpor a po prepustení zotrval v podzemnom hnutí odporu. V roku 1947 však musel odísť do exilu.

Vážený a populárny

Do Španielska sa vrátil až v roku 1965 a žil v ňom do svojej smrti. Vážnosť, ktorej sa až do posledných dní svojho života v regióne Valencia tešil, vystihol tamojší premiér Ximo Puig, ktorý sa s hrdinom na Twitteri rozlúčil takto: „Josep Almudéver Mateu, Alcázar, Európa a demokracia si ťa navždy zapamätajú.“

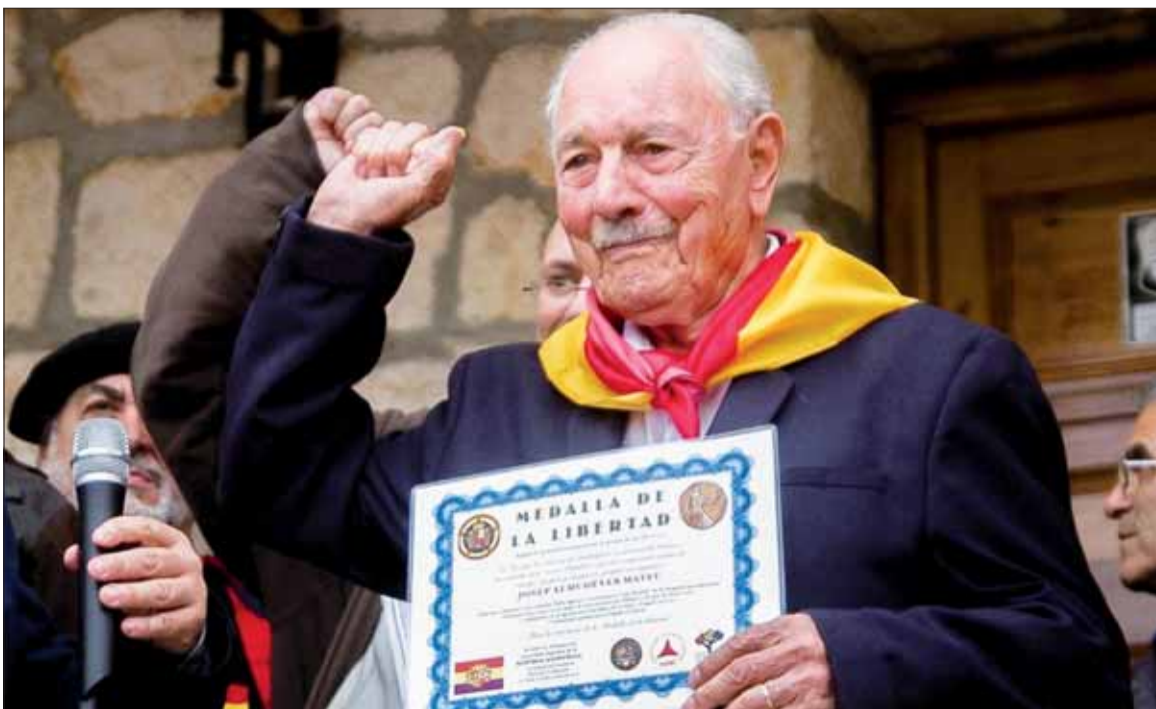
Pridávame sa so slovami *Češ' jeho pamiatke!*

Zomrel vyjednávač odškodnenia

Vo veku 92 rokov zomrel Roman R. Kent (21. 5. 2021), muž ktorý vyjednal v rámci Claims congerence (Kongres židovských materiálnych nárokov voči Nemecku) pre pozostalých koncentračných táborov miliardové odškodné. Vojnu strávil v ghetto v Lodži a v koncentračnom tábore Auschwitz. To preňho bolo podnetom bojovať za odškodnenie obetí a perzekuovaných Židov zo strany nacistického Nemecka. Kongres založený v roku 1946 je ústrednou inštitúciou, ktorá sa usiluje o odškodnenie obetí nacistických represálií a vraždenia. Organizácii sa to darí najmä prostredníctvom reštitúcií arizovaného židovského majetku.

Branislav Balogh, foto: jrf.org

J. A. Mateu v šatke vo farbách interbrigadistov.

Foto: milenio.com

Majstri o Košútskej tragédii I.

Nebýva to zvykom, ale v tomto prípade sa možno spoľahnúť na svedectvo naozaj povolaneho – Júliusa Lörincza. Vtedy chlapec z Dioseku, neskôr jedna z najvýznamnejších osobností maďarskej národnostnej kultúry na Slovensku, ba i československého a svetového výtvarného umenia, spomína na udalosti v Košútoch takto:

„Na Turíce 25. mája 1931 v jednej obci južného Slovenska, Košútoch, chcel bývalý ľudový učiteľ a komunistický poslanec Štefan Major referovať na verejnej schôdzi poľnohospodárskym robotníkom o výsledkoch úspešného mzdového štrajku. Úrady schôdzu zakázali, ale ľudia sa napriek tomu zhromaždili na hlavnej ulici. Chceli vedieť, ako sa skončil štrajk a aké ďalšie úlohy ich čakajú. Odpoveďou bola salva z četníckych pušiek. Spolubojovníci padali do prachu ulice. Medzi mŕtvymi bol aj rodák z mojej obce, 17-ročný Janko Gyevát, z Košút Šaňo Zsabka a Štefan Thurzo. Boli to moji známi, dali by sa nakresliť tak, aby živi svedkovia udalosti i dnes spoznali ich tváre. Ale potom by to boli len oni, hoci svojím martýrstvom prerástli sami seba. Krvavé košútske Turíce...“

V roku 1973 vydalo vydavateľstvo Pallas publikáciu Július Lörincz – Dóžovi vojaci, Salva v Košútoch. Súbor úchvatných 60 kresieb drevkom, resp. štetcom tušom, v akorde smutného čierneho-bieleho kontrastu, vyjadril drámu konfliktu, obetí, hlavných aktérov, no aj ideály a hodnoty, o ktoré išlo v tomto triednom zápase.

Július Lörincz sa narodil 16. januára 1910 v Dioseku (dnes Sládkovičovo). Študoval na súkromných školách Gustáva Mallého v Bratislave a Károlya Harmosa v Komárne, v rokoch 1924 až 1934 na Vysokej škole výtvarných umení v Budapešti u profesorov

Istvána Rétiho a Jánosa Vaszarého. V roku 1935 sa presťahoval do Bratislavy, kde usporiadal svoju prvú výstavu. Na jej základe mu Masarykova robotnícka akadémia udelila zlatú medailu a štipendium, čo mu umožnilo absolvovať študijné pobyty vo Francúzsku, Belgicku a Holandsku.

Patril k predstaviteľom pokrokovej výtvarných umelcov Generácie 1909. Demonštroval 4. októbra 1938 v Trnenci nad Váhom spolu s davistami na čele s Vladimírom Clementisom proti rozbíjaniu republiky. Koncom roku emigroval do Paríža, odtiaľ odišiel do Budapešti, kde ho hortovský režim väznil a žil tam pod trvalým policajným dozorom. Po vojne sa vrátil na Slovensko.

Lörincz zaujal významné miesto v oblasti maľby a kresby. Na báze vyhraného protivojnového pátosu vznikali diela najprv inšpirované kubizmom a Pablom Picassom, s ktorým sa osobne poznal. Súčasne vytváral aj obrazy, ktoré tvorili základ povojnovej maliarskej Novej figurácie v Európe. V roku 1946 mu vydali v Budapešti súbor protivojnových kresieb Emlékezés (Spomienky).

Dlhé roky zastával funkciu predsedu CSEMADOK-u, kultúrneho združenia maďarských pracujúcich. Od roku 1954 až do svojej smrti (zomrel 14. decembra 1980 v Bratislave) bol poslancom Národného, resp. Federálneho zhromaždenia ČSSR. Pôsobil tiež ako predseda Zväzu slovenských výtvarných umelcov. Bol som povedľa, keď tento výnimočný jav dohadoval Miroslav Válek na základe podmienky umelca s Gustávom Husákom. V roku 1975 získal titul zaslúžilého a neskôr národného umelca.

O ďalších výtvarných umelcoch, ktorých inšpirovala téma tragédie Košút, prinesieme článok nabudúce.

Ladislav Skrak

Lekárska poradňa

Na vaše otázky odpovedá košický lekár MUDr. Ahmad Gharaibeh, PhD, MPH

Mám znížený obsah trombocytov v krvi a dostala som odporúčanie, aby som jedla vnútornosti. Bohužiaľ, s takouto stravou mám problémy, tak sa chcem spýtať, či ich možno niečím nahradiť.

Jana, Dolný Kubín

Odporúčanie, ktoré ste dostali sa mi zdá dosť nejasné – rozumiem vašim problémom, ale nie riešeniu, ktoré opisujete a predpokladám, že to nebola rada od lekára. Zvýšenie množstva trombocytov v krvi totiž nie je, bohužiaľ, možné dosiahnuť úpravou stravovania a celkom určite vašu zdravotnú situáciu neovplyvní konzumácia vnútorností.

Niečo iného by však bol nedostatok červených krviniek či krvného farbiva. Tieto problémy by takto bolo možné riešiť, lenže o tomto sa nezmieňujete. V každom prípade je potrebné lekárske vyšetrením presne zistiť dôvod zníženia obsahu trombocytov v krvi a potom situáciu riešiť podľa pokynov lekára. Ale úprava stravovania, ako ste ju opísali, vám zlepšenie neprinesie.

Matka z Kľaku, olej 1973, SNG.

Košúty, olej 1971. – Výrez.

autor výroku: KONFU-CIUS	sídlo v Chorvátsku	3. časť tajničky	pomôcky: LAON, LAA, EBRO, AMUR	solmizačná slabika	apríl (skr.)	dravý vták	infikuj	pomôcky: OMIS, EBRO, AMUR	ženské meno	zvrätne zámene	●	4. časť tajničky	mal v ruke
symetrála			sídlo vo Francúzsku					MPZ Islandu na ľavej strane			EČV Prievidze		
EČV Malaciek			2. časť tajničky								kypri pluhom		
			pieseň z opery								ženské meno		
odlišná				roklina						Medzinárodný deň žien (skr.)			
				vlastnila						pchala			
čaro					časť Viedne				časť litosféry				
					buďme pri živote				časť toto, po rusky				
●	zavážuj					zaňuchal							
	dookola					1. časť tajničky							
planografický papier							obtrie						sídlo v Rumunsku
							morský rak						
aká, ktorá			chorobná zúrivosť					okatá žena					
			ženské meno					predložka					
žrd na voze				rieka v Španielsku				rieka v Rusku					
				obyvateľ Irsku				značka irídia					
poľuje					dával radu						osobné zámene		
ohúr					zvernica						končatina		

Správne vylúštenie tajničky z č. 10 znie: **...pre ľudí tým čím sú pre vtákov krídla. Knihu posielame Róbertovi Fajtovi z Likavky.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

„Aký je rozdiel medzi Berlínom a Stalingradom?“

„???“

„V Berlíne je Ribbentrop, v Stalingrade zase Hitler trop.“

Z führerovho prejavu proti ukončeniu vojny:

„Vzhľadom na vysoké straty, ktoré sme utrpeli v boji bolševickom podľudom, rozhodol som sa v celej riši s okamžitou platnosťou znížiť dobu tehotenstva z deviatich mesiacov na šesť.“

„Z môjho muža sa stal impotent,“ zveruje sa manželka jedného nemeckého dôstojníka svojej kamarátke. A tá sa opýta: „To je viac ako sturm-bannführer?“

Vedúci krytu v Stuttgarte počas nočného leteckého poplachu kladie prítomným rečnícku otázku:

„Kde by sme boli teraz, keby sme nemali nášho skvelého führera?“

„V posteli,“ odpovedá zozadu tichý hlas.

Po ničivom bombardovaní Hamburgu ležal v troskách aj najväčší obchodný dom. Z ruín trčala iba nepoškodená reklamná tabuľa s nápisom:

„Čo vidíte u nás, to nie je nič! Mali by ste vidieť našu berlínsku centrálu!“

Posledné hlásenie nemeckej brannej moci:

„Podarilo sa nám plánovite prehrať vojnu bez toho, že by to nepriateľ bol spozoroval.“

Po vojne starší pán odpratáva smeti na ulici. Osloví ho okoloidúci:

„Nedávno som tu ešte zame-tal ja.“

„A prečo už nezametáte?“

„Nesmiem, lebo som bol v NSDAP.“

„Zaujímavé,“ nahlas uvažuje nový zametač, „a ja musím, lebo som bol v partaji.“

(Podľa knihy Jána L. Kalinu Tisíc a jeden vtíp)